

પોતાના માનેલા મન પદ પ્રત્યેની મમત્વ પ્રેરિત બાંધી
શ્રદ્ધા કે ભક્તિને જ અમોઘ આ માઓ સમગ્ર યન તમજ
લે છે જાનીઓ એને દૃષ્ટિરાગ' કરે છે

સમગ્ર યન ના એક અનુપમ ઉપલક્ષ્ય છે એ એક
અનુભવ છે માત્ર કોઈ ધમ ધમ કે મધ્યમનો ઔપચારિક
સ્વીકાર કરી લેવાથી તે પ્રાપ્ત થઈ જતો નથી કે કોઈ એક મન
પથના અનુષ્ઠાને અને ક્રિયાકાં કરવા માત્રથી એ અનુભવનો
માનવી અધિકારી બની જતો નથી સ્વાર્થ, હર્ષ, દ્વેષ,
સંકુચિતપાત્ર વગેરે મનિષ્ઠ મનોવૃત્તિઓ મુન વાતનાઓ
કામનાઓ ખૂબ ડોહો અને દેહા મલાવથી માત્રમ જ્યારે ઉપર
ગિ છે ત્યાર જ તે બા અનુભવ પામી શકે છે શુદ્ધ ચેતન્ય
પોતાને પાતામા મહેન-અર્થાત્ જપરાજ અનુભવ-એનું જ
નામ નમ્યન્ યન

મુનિ શ્રી અમરે દ્રવિજયજી
~ આપલે આત્માનિરીક્ષણ કરીશું ?

પૃષ્ઠ ૧૩

જૈન મુમુક્ષુઓ

અને

વિપ્રશ્ચના

મુનિ શ્રી વિ નો દે ચ ન્દ્ર જી
મુનિ શ્રી અમરેન્દ્ર વિજયજી

©

આ પુસ્તકનું પુનમુદ્રણ કે અનુવાદ કરવાનો સમગ્ર સંપાદક પા સેથી
મળી શકશે

સંપર્ક

મુનિ શ્રી અમરેન્દ્રવિજયજી

દ્વારા શ્રી હીરજી લ નાથા

૮-૧૦ અ તાદીપ ચેમ્બસ

૨૭૩/૭૭ નરથી નાથા સ્ટ્રીટ, મુમઈ-૪૦૦ ૦૦૮

આવરણ શાંતિ સાવના

પ્રથમ સંસ્કરણ/ફિટુઆરી ૧૯૮૧/પ્રત ૩૦૦૦/ મૂલ્ય રૂપિયા ૪૦૦

પ્રકાશક હીરજી લ તરાજ નાથા/નિમજી ધામજી નાથા,

૮-૧૦ અ તાદીપ ચેમ્બસ ૨૭૩/૭૭ નરથી નાથા સ્ટ્રીટ

મુમઈ ૪૦૦ ૦૦૮

મુ ૪ રામજીભાઈ સાલ માટે

મેલા ટાઈપ સેટિંગ વફા થી કાંટા રામ અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૧.

नमस्कार गुरुदेव को, जय जय सत महान,
नितन करुणा चित्तसे, दिया धरम का दान

पथ भूला दिग्भ्रम हुआ, रहा हृदय अकुलाय,
धय धय गुरुदेवजो, सत् पथ दिया बताय

सत्गुरुकी सगन मिली, मिला मृत्यु का मार,
जीवन सफ़ठ बना दिया, हलका हो गया भार

यदि सत्गुरु मिलते नहीं, धरम गग के तीर,
तो बम गगा पूजता, कभी न पीता नीर

केवल होती धरम क्री, चर्चा तर्क बग्वान,
मानुष जनम यूँ बोतना, निन चाखे निर्यान

आज नमन दिवस है, अतर भरी उमग,
श्रद्धा और कृतज्ञता, विमल भक्ति का रग

रोम रोम कृतज्ञ हुआ, ऋण न चुकाया जाय,
जन जन बाँटें धरम रस, यही भेद उपाय

जम जम के दुःख मिटे, जन जन मंगल होय,
मिटे सभी की प्रियियाँ, सब का मंगल होय

જેન ધર્મનિષ્ઠ મન, નિયમ, તપ, જપ, સત્યમ, સ્વાધ્યાય, આભાસ, પ્રતિક્રમણ આદિ ધાર્મિક અનુષ્ઠાનોનું પ્રયોગન પ્રારંભિક અવસ્થાએ વ્યક્તિના વિચાર વર્તનની સ્થૂળ અશુદ્ધિઓને દૂર કરીને તેના ચિત્તો નિર્મળ શાન અને સ્વસ્થ થવામા મહાયુક્ત થવાનું છે ને એ સતીગીરે જાણે ધમ ચર્ચાનું લક્ષ્ય છે ચિત્તશુદ્ધિ વ્યવહારશુદ્ધિ અને સમત્વના વિભવ દ્વારા સાધકની જ્ઞાતિને અતર્ક્ય કરી આપી, આત્મ દ્વાન-આત્મશાન-ની પ્રાપ્તિ લાખી સાધકને દોરી જવાનું

એ ધર્મપ્રવૃત્તિ વડે ચિત્તની શુદ્ધિ ન થાય અને ધર્મક્રિયાઓ જાળના ચિત્તો-ઉપરોગશૂન્ય થયે જ થતી રહે તો એ ધર્મક્રિયા મોક્ષ સાધક બનતી નથી એ સાવધાની આપણા પૂર્વાચાર્યોએ શાસ્ત્રમથોમા ઠેર ઠેર ઉચ્ચારી છે પ્રતિક્રમણોત્તુ ગર્ભિન સંજ્ઞાથમા ઉપાંગ યશોવિજયજી મહારાજે મહોપમા પક્ષ અસંધિય શબ્દોમા- શુદ્ધ ગુજરાતીમા - એ વાત પ્રતાપાયુ છે કે,

વચન જાય તે તો ગાધીએ મન નવિ બાધ્યુ જાય

મન ગાધ્યા વિણ પ્રભુ ના મિત્રે ક્રિયા નિષ્ફળ થય

- તાળ ૧૧ ગાથા /

આજની આપણી ધમ ક્રિયાનું હમુદ્ધ બિન આ પદ્ધતિઓમા અર્થિત થયુ છે એમ નથી નાગતું ? તમારી ધર્મક્રિયાઓ ઉપરોગપૂર્વક અર્થાત્ ગિયનચિત્તો અને તમરતાપૂર્વક થાય છે ? ઉપરોગશૂન્ય અને અમનસ્કરણ થતી દ્રવ્યક્રિયાથી તમને સતોષ નાગાય જેનાથી તમારું ચિત્ત શુદ્ધ શાન સ્થિત થઈ શકે એવી મેઈ માધના રક્તિની શોધમા તમે દો કે તમારા અતરમા ભાવધર્મની સ્પર્ગના માટેનો તનસાટ જાગી ચૂકો હોય તો આ પાના વાંચો તમને થશે કે તમારા હાથમા આ પુસ્તિકા આરી એ ખરેખર લે તમારા ઉપર થયેલ ઈશઠકાનો પ્રચલન અભિરેક જ છે

હું વિપર્યયના પ્રત્યે કઈ રીતે વળ્યો ?

૨૦ માર્ચ ૧૯૭૬ નો એ દિવસ હતો. બપોરના ત્રણ વાગ્યા હતા. મને છાતીમાં દુઃખાવો ઉપડ્યો. દુઃખાવો ખૂબ ભેરદાર હતો. અમારા ફેમિલી ડૉક્ટરને બોલાવ્યા. તેમણે ફવાની ટીકડીઓ ખાવા આપી, પરંતુ તેનાથી મને જરા પણ આરામ થયો નહિ. છાતીમાં બીસ વધવા લાગી, એટલે મોટા ડૉક્ટરને કોન કર્યો. પણ તેમણે કહ્યું 'તમે આની શંકા તો અહીં આવો નહિ તો હું માનના આવું છું.'

મેં જ્યુ 'હમણા જ ડૉક્ટર પાસે આવો મારાથી આ પીડા મહન થતી નથી' તૈયાર થઈને ઘરના દરવાજામાં મેં પગ મૂક્યો, ત્યાં મને નવકાર મત્ર ચાદ આવી ગયો. મેં મકપ કર્યો. 'જો હું સાચો થઈને ઘેર પાછો ફરીશ

તો, શ્રી શંખેશ્વર ચાર્મનાથના દર્શન કર્યા પછી જ દાદી અને માથાના વાળ ઉતરાવીશ’

ડોન્ટે મારો કાડિયોગ્રામ લઈને કહ્યું ‘અત્યારે જ હોસ્પિટલમાં દાખલ થઈ જાઓ’ તેમની સૂચનાથી હું તરત જ હરકિસનનાસ હોસ્પિટલમાં દાખલ થયો અને પછી બત્રીસ દિવસની મારવારને અતે મને હોસ્પિટલમાંથી રજા મળી એ દરમિયાન હું વાચન તરફ વળ્યો

મારી વય ૪૨ વર્ષની છે એટલે સ્વાભાવિક જ ધર — ડોકરાઓ વગેરેના મને વિચાર આવતા હતા માન્ય મન પણ અશાન હતું ડોક્ટરે મને મ પૂર્ણ આરામ લેવાનું કહ્યું હતું એટલે નવરાત્ર પુષ્કળ મળવા લાગી હતી મૃત્યુની નજીક જઈ આવ્યો હતો, એટલે હવે મહજ રીતે ધાર્મિક કે આધ્યાત્મિક વાચન તરફ મન વળવા લાગ્યું મને પહેલું પુસ્તક શ્રીમદ રામચંદ્રનું ‘મમાધિ સાધના’ વાચવાની તક મળી આ પુસ્તકનું પહેલું પ્રકરણ ‘મૃત્યુ મહોત્સવ’ વાચીને જીવન પ્રત્યે વિચારવાની દૃષ્ટિમાં ફરક પડવા લાગ્યો પછી તો શ્રીમદના બીજા પુસ્તકે મગાવીને વાચવા લાગ્યો

હવે, ધાર્મિક અને આધ્યાત્મિક પુસ્તકો ગમવા લાગ્યા તેમાં પૂજ્ય મુનિશ્રી અમરેન્દ્રવિજયજીની પુસ્તિકા ‘અચિત ચિતામણિ નવકાર’ મારા હાથમાં આવી તેનાથી હું ખૂબ પ્રભાવિત થયો નવકાર ઉપરની માગી શ્રદ્ધા વધુ સુદૃઢ બની એ પછી હું દરરોજ નવકારની માળા અને શ્રી શંખેશ્વર ચાર્મનાથની માળા ગણવા લાગ્યો

શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથના દર્શન કરી આવ્યા પછી, પૂજન મુનિ શ્રી મમૈન્દ્રવિજયજી કૃત 'આત્મજ્ઞાન અને સાધનાપથ' પુસ્તક વાંચુ આ પુસ્તક વાંચવાનું સૂચન મારા કલ્યાણમિત્ર શ્રી નેમજી ગાલાએ કર્યું આવા ઉચ્ચ ભરના આધ્યાત્મિક પુસ્તકો વાંચવાનો રસ જાગત કરવામા તેમનો ફાળો ઘણો જ છે 'આત્મજ્ઞાન અને સાધનાપથ'મા 'વિપશ્યના' અંગે એક પ્રકરણ છે તેનાથી ગ્રેષ્ઠા મળતા કોઈ પુણ્ય બંગે વિપશ્યના વિષે વિશેષ જાણવાની મને ઉત્કંઠા જાગી, અને નવેબર (૧૯૭૬) મા ઇગતપુરીમા યોજાયેલી શિબિરમા હું જોડાયો.

એક જાળનની મને નવાઈ લાગે છે કે, જે ઈચ્છા હું કરતો, તેવા કલ્યાણમિત્રો અને માહિતી મને મળવા લાગ્યા ' આ બધા મિત્રોને હું પહેલા જોળણતો હતો ખરો, પણ ધર્મ કે અધ્યાત્મ વિષે એમની સાથે એ પહેલા ક્યારેય વાતચીત કે ચર્ચા વર્ડ ન હતી

ઇગતપુરીની દશ દિવસની શિબિર પૂરી કરીને હું ઘેર આવ્યો, ત્યારે મારા અભાવમા વયેલા પરિવર્તનથી મને નવાઈ લાગી પહેલા હું અવારનવાર ગરમ થઈ જતો હતો, પણ હવે કે ધ મેળો પડી ગયો હતો વળી, છેલ્લા છ મહિનાના આરામના મમય દરમિયાન મને જેટલું સાડુ નહોતું લાગ્યું, તેટલું એ દશ દિવસની શિબિર પડી સાડુ લાગ્યું માનું તદુરસ્ત શરીર જોડને કુટુંબીજનો પણ આશ્ચર્ય પામ્યા

મારે જ્વડ પ્રેમર - લોહીનું દમાપુ-ઝીચુ રહેતું હતું, તે અગે ડોક્ટરને બનાવ્યું ત્યારે ખ્યાલ આવ્યો કે જ્વડ પ્રેમર હવે મનના - normal થઈ ગયું હતું ! મારા બસનો ચા, બીડી છૂટી ગયા. ગંગીર મુધયું ધર્મ અગે પૂર્વે મારા મનમા જે દિવા હતી તે પણ દૂર થઈ અને, પ્રગળા અ ધાર્મિક જાગૃતિ આવી વિપર્યયના સાધના દ્વારા મન નિર્મળ અને સ્વચ્છ વતું જાય છે, રાગદ્વેષ મદ પડના જાય છે

આમ, હાઈ એકે - હૃદયરોગનો હુમલો - મારા માટે તો આત્મીવાદ રૂપ સામિત થયો. મને તેજો ધર્મના ઉબરે લાવી મૂક્યો અને તે પછી, માયા ધર્મમાર્ગે હું ચડ્યો એ ઉપખર તો પૂજ્ય મુનિશ્રી અમરેન્દ્રવિજયજી અને પૂજ્ય આચાર્યશ્રી સત્યનારાયણ ગોયન્કાજીનો, એ માટે હું એમનો ભવોભવ જણી રહીશ

મારા ઉપરુખા અનુભવથી પ્રેરાઈને, સ્વાભાવિક રીતે જ મારા મિત્રોને તેમજ મારા પરિવારને વિપર્યયના શિમિતમા જોડવાની પ્રેરણા કરવાનું મને મન રહ્યા કરે છે

પ્રત્યુ, હું જોઉં છું કે જેમને પોતાને વિપર્યયના સાધનાનો લેશમાન અનુભવ નથી, એવા આપણા કેટલાક મુનિ મહારાજો તેમજ સાધ્વીજીઓ આજે કમનમીમે જૈન સધને વિચરનાથી દૂર રહેવાનો ઉપદેશ અનૂતપૂર્વક આપી રહ્યા છે આ સાધનામા જોડયા પછી મને જે લાભ થયો છે તે મનના આધારે હું કહું કે, વિપર્યયનાની અમાતુ એ

ગુરુજનો તેઓના પ્રત્યે શ્રદ્ધાવાળા મુમુક્ષુ જીવોને આ સાચા મરણ સાધનામાર્ગે જતા અટકાવીને અજ્ઞાનવશ ભારે તુકસાન કરી રહ્યા છે

આ પરિસ્થિતિમા, મુમુક્ષુ જૈન જિજ્ઞાસુઓને આ બાબત સાચુ માર્ગદર્શન મળે એ મને ખૂબ જરૂરી લાગતુ હતુ આથી, વિપ્લવના સાધનાનો જેમને જાત અનુભવ છે, એવા આપણા જે શાસ્ત્રાસ્ત્રામી પ્રમુદ્ધ મુનિવરોએ આ અંગે જે સાચુ અને સુસ્પષ્ટ માર્ગદર્શન મુમુક્ષુઓને આપ્યુ છે - જેના આધારે હું મારા જીવનની કટોકટીની શરૂઆત પાર કરીને આત્માલિમુખ બન્યો - તે મ કલિત કરીને જિજ્ઞાસુ મિત્રો મમજ્ઞ મૂકવા હું મારી રીતે પ્રયાસ કરતો એમાથી, એ બધુ એકત્રિત કરીને એક પુસ્તિકા રૂપે મૂકવાનો વિચાર બન્યો.

લેખન પ્રકાશનનો મને તો કશો અનુભવ નહોતો, તેથી પુસ્તિકાનુ સંપાદન કરી આપવાનો પ્રન્નાવ મેં તીથલમા પૂજ્ય મહારાજ માહેમ મમજ્ઞ મૂક્યો અને, તે સ્વીકારાયો એ પછી, એના મુદ્રણની વ્યવસ્થા કરવાની બધી જવાબદારી સ્વીકારી મારા મિત્ર ડૉ. રામજીભાઈ શાહે તમે જોઈ શકશો કે, પુસ્તિકાના સંપાદનમા મહારાજશ્રીની આગવી સૂઝ ડોકાય છે અને, ડૉ. રામજીભાઈ શાહે પણ તેમની પ્રતિભા ચોક્કસાઈ અનુસાર, પુસ્તિકાના મુદ્રણ અર્થે જાને અમદાવાદ રહી, શુદ્ધ સ્વચ્છ મુદ્રક છાપકામ કરાવી આપ્યુ છે

પુસ્તિકાની તૈયારી ચાલતી હતી તે દરમિયાન, યોગાનુયોગ પ્રમત મુદ્રિયોત્તરણા શ્રી યાતિ માવજા અને તેમના ધર્મપત્ની કોકિન પ્રેન - કે જેઓ અને વિપશ્યનાના નિઠાવાન સાધકો છે - મહારાજશ્રીના દર્શનવદન માટે મુખ્યધી વનમાડ ગયેના ત્યારે પ્રસ્તુત પુસ્તિકાની વાત નીકળતા, તેના મુખપૃષ્ઠનું ચિત્ર તૈયાર કરી આપવા તેમણે તત્પરતા દર્શાવી દેવત પુસ્તિકાને તેના વિષયને વાચા આપતુ જીવત મુખપૃષ્ઠ સાપડ્યુ છે આમ આ નવજનોના ધર્મ, સૂઝ અને પ્રેમપૂર્વકતા સહકારના મહારે આ પુસ્તિકા હું આજે તમારા હાથમા મૂકી શકુ છું એનો મને આનંદ છે

યોગાનુયોગ, પ્રથમ વાર વિપશ્યનાની જે શિમિરમા હું જોડાયો હતો, તે જ શિમિરમા મારા મિત્ર નેમજીભાઈ ગાલા અને દામજીભાઈ મોતા પણ આવ્યા હતા તેઓ તીથવ અવારનવાર પૂજ્ય મહારાજ સાહેબના સત્સંગ માટે જતા, અને તેઓશ્રીની પ્રેરણાથી પહેલી જ વાર વિપશ્યના શિમિરમા જોડાયા હતા એ શિમિરનો એમનો અનુભવ પણ નિદામુઓને પ્રેરક નીવડે તેવો હોવાથી, એમના જ શબ્દોમા, તે પણ અડી રજૂ કર્યો છે

હમેદ છે કે, વિપશ્યનાની શિમિરોમા જોડાવા બે ગે દ્વિધા અનુભવના જૈન મુમુક્ષુઓને માયુ માર્ગદર્શન આ પુસ્તિકામાથી મળી રહેશે

મૌ આ મગળમાર્ગે વિહરીને આ દેવદુર્લભ માનવ
 જીવન મૃતાવં કરે-મોક્ષસુખનો આમ્વાદ પામે, એ જ અતગ્ની
 અલિલાયા અને પ્રાર્થના

— હીજી હ મરાજ ગાલા

૬/૧૦ અનતીપ એખર,
 ૨૭૩-૮૭, નરસા નાથા મટીટ,
 મુબઈ-૪૦૦ ૦૦૬

પુસ્તિકાની તૈયારી ચાલતી હતી તે દરમિયાન, યોગાનુયોગ પ્રમત મુદિયોવાળા શ્રી શાંતિ માવવા અને તેમના ધર્મ પત્ની કોકિનામેન - કે જેઓ બંને વિપર્યયાના નિગડાવાન સાધકો છે - મહારાજશ્રીના દર્શન વદન માટે મુખ્યત્વે વનમાં ગયેલા ત્યારે પ્રસ્તુત પુસ્તિકાની વાત નીકળતા, તેના મુખપૃષ્ઠનું ચિત્ર તૈયાર કરી આપવા તેમણે તત્પરતા દર્શાવી હતી. પુસ્તિકાને તેના વિષયને વાચા આપતું જીવંત મુખપૃષ્ઠ સાપડ્યું છે. આમ આ સ્વચ્છનોના શ્રમ, સૃષ્ટિ અને પ્રેમપૂર્વકના મહાકારના મહારે આ પુસ્તિકા હું આજે તમારા હાથમાં મૂકી શકું છું એનો મને આનંદ છે.

યોગાનુયોગ, પ્રથમ વાર વિપર્યયાની જે શિબિરમાં હું જોડાયો હતો, તે જ શિબિરમાં મારા મિત્ર નેમજીભાઈ ગાવા અને દામજીભાઈ મોતા પણ આવ્યા હતા તેઓ તીથવ અવારનવાર પૂજ્ય મહારાજ સાહેબના સત્સંગ માટે જતા, અને તેઓશ્રીની પ્રેરણાથી પહેલી જ વાર વિપર્યયા શિબિરમાં જોડાયા હતા એ શિબિરનો એમનો અનુભવ પણ જિજ્ઞાસુઓને પ્રેરક નીવડે તેવો હોવાથી, એમના જ શબ્દોમાં, તે પણ અહીં રજૂ કર્યો છે.

ઉમેદ છે કે, વિપર્યયાની શિબિરમાં જોડાવા અંગે દિધા અનુભવના જૈન મુમુતુઓને સાચું માર્ગદર્શન આ પુસ્તિકામાંથી મળી રહેશે.

સૌ આ મગળમાર્ગે વિહરીને આ દેવદુર્લભ માનવ
જીવન કૃતાર્થ કરે-મોક્ષમુખનો આસ્વાદ પામે, એ જ અતરની
અભિલાષા અને પ્રાર્થના

— હીન્દુ હસગજ ગાતા

૮/૧૦ અનતદીપ ચેમ્બર,
૨૭૩-૫૭, નરમી નાથા સ્ટ્રીટ,
મુંબઈ-૪૦૦ ૦૦૬

વિપશ્યના શિખરનો મારો અનુભવ

બાળપણથી ધર્મ પ્રત્યે દુઃખિ રચા કરતી અને આ વિષયમાં હું મેંશા ઘણું નવું જાણવાની - અનુભવવાની ઇચ્છા રહેતી વાચનનો શોખ હોતો તેમાં મેં આ યાત્રિમં પુસ્તકો પ્રત્યે વિશેષ દુઃખિ રહેતી જાણીશું, વિવેકાનંદ, શમસુદ્રા પરમહંસ, જમના મહુર્તિ અને શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર ઇત્યાદિ મહાપુરુષોને નમજવાની પણ કોશિસ કરતો ધર્મને બુદ્ધિથી મમજવાની હું મેંશાની કોશિસને કારણે શ્રી ચિત્રલાલ, શ્રી રમણીશંકર અને શ્રી ૪૦ કૃષ્ણમૂર્તિ ઇત્યાદિના વ્યક્તિત્વનું વિશેષ આનંદ રહેતું એમના સાહિત્યમાં ખૂબ જ દુઃખિ રહેતી તેથી, બુદ્ધિને ખોરાક મળતો, નર્કશક્તિ ખીવતી તેમજ બૌદ્ધિક સ્તરે ઘણું જાણવાનું મળતું

જેન પઠ પરાના તપ, ક્રિયાકાંડ અને સ્વાધ્યાયમાથી પણ
પસાર થયો. મનન અભ્યાસ, મનન, વાચન છતાં કયાંક કાઈક
ખુનુ જણાયુ અને અતે એ નિર્ણય પર આવવુ પડ્યુ કે
અભ્યાસ કરના કાંઈક વિશેષ જરૂરી છે કેટલીક કહેવાતી બહુ
ધાર્મિક અને નાસ્તિક વ્યક્તિઓના પશ્ચિયથી પણ એ જ
અનુભવ થયો કે તેમનું સમગ્ર જીવન તપ, ક્રિયાકાંડ કે
શાસ્ત્રા પ્રયત્નમા વિના પુ હોવા છતાં તેમના આત્મિક જીવનમ,
બીજાઓ માથેના વ્યવહારમા, તેમજ તેમના માનસમા ખામ
પરિવર્તન નહોતુ જ નાતુ ઊવડુ, મોટે ભાગે તો તેમનો
અંત વધવો જણાતો.

આ સમય દરમિયાન, પૂજ્ય મુનિશ્રી અમરેન્દ્રવિજયજીનું
પુનઃ ‘ આત્મજ્ઞાન અને માધનાપય ’ વાચવામા આવ્યુ
આ પુનઃના અભ્યાસે ધર્મને અને જીવનને સમજવાની
મને નવી દૃષ્ટિ આપી વચોથી હું અખતો હતો તે માર્ગ
આ પુનઃક્રમાથી મને જણ્યો.

આ પુનઃના મનન વચન મનનથી ઘટ્ટી ન સમજતી
ભામનાની સમજ મળી અને એક દિવસ પૂજ્ય મુનિશ્રીને
મળવા હું તીથવ ગયો ત્યાં દિવસના એમના આનિધ્યમા
પણ ઘણું મેળવ્યું જીવનને એક નવી દિશા મળી અને એમના
આગીવાંદ લઈને વિષ્ણુના ધ્યાન શિબિરમા જોગવાનું થયું.

નારા બે નાતુ મિત્રો નાથે હું આ શિબિરમા જોગયો.
ઈતપુત્રીમા ધર્મનિરિત્ત શાન અને પ્રમુશ્વિત વાતાવરણે

વિષયના શિબિરનો મારો અનુભવ

જાળપણથી ધર્મ પ્રત્યે દુચિ રહ્યા કરતી અને આ વિચારમાં હંમેશા કાંઈક નવું જાણવાની - અનુભવવાની ઇચ્છા રહેતી વાચનનો ગ્રાંથ હતો તેમાં જે આ યાત્રિનું પુનઃગો પ્રથે વિરોધ દુરિ રહેતી ગાંધીજી, વિવેકાનંદ, રામકૃષ્ણ પરમહંસ, રમણ મહર્ષિ અને શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર ઇત્યાદિ મહાપુરુષોને મમજવાની પણ કોશિશ કરતો ધર્મને બુદ્ધિથી મમજવાની હંમેશની કોશિશને કારણે શ્રી ચિત્રલાલ, શ્રી રાજનીશજી અને શ્રી જી૦ કૃષ્ણમૂર્તિ ઇત્યાદિના વ્યક્તિત્વનું વિશેષ આધાર રહેતું એમના સાહિત્યમાં ખૂબ જ દુચિ રહેતી તેથી, બુદ્ધિને ખોરાક મળતો, તર્કશક્તિ ખીલતી તેમજ બૌદ્ધિક સ્તરે ઘણું જાણવાનું મળતું

જૈન પરપરાના તપ, ક્રિયાકાંડ અને સ્વાધ્યાયમાથી પણ પમાર થયો. મનન અભ્યાસ, મનન, વાચન છતાં કયાંક કાંઈક ખૂનતું જણાયું અને અતે એ નિર્ણય પર આવવું પડ્યું કે અભ્યાસ કરતા કાંઈક વિશેષ જરૂરી છે કેટલીક કહેવાતી બહુ ધાર્મિક અને ગાંધારી વ્યક્તિઓના પરિચયથી પણ એ જ અનુભવ થયો કે તેમણે સમય જીવન તપ, ક્રિયાકાંડ કે શાસ્ત્રાધ્યયનમાં વિનાશ્યુ હોવા છતાં તેમના આત્મિક જીવનમાં, ખીજાઓ સાથેના વ્યવહારમાં, તેમજ તેમના માનમાં ખામ પરિવર્તન નહોતું જણાતું બિલકુલ, મોટે ભાગે તો તેમનો અહીં વધેયો જણાતો.

આ સમય દરમિયાન, પૂજ્ય મુનિશ્રી અમરેન્દ્રવિજયજીનું પુસ્તક 'આત્મજ્ઞાન અને માધનાપથ' વાચવામાં આવ્યું. આ પુસ્તકના અભ્યાસે ધર્મને અને જીવનને સમજવાની મને નવી દ્રષ્ટિ આપી વર્ણોથી હું જાણતો હતો તે માર્ગ આ પુસ્તકમાંથી મને જડ્યો.

આ પુસ્તકના સતત વાચન મનનથી ઘણી ન સમજાતી બાબતોની સમજ મળી અને એક દિવસ પૂજ્ય મુનિશ્રીને મળવા હું તીથન ગયો. ચાર દિવસના એમના સાનિયામાં ઘણું ઘણું મેળવ્યું. જીવનને એક નવી દિશા મળી અને એમના આશીર્વાદ સ્વર્ણને વિષ્ણુના ધ્યાન શિબિરમાં 'જોડાવાનું' થયું.

મારા જે ત્રણ મિત્રો માથે હું આ શિબિરમાં જોડાયો. ઈગાનપુરીમાં ધર્મગિરિના શાલ અને પ્રકૃતિના વાતાવરણે

મનને અપૂર્વ શાંતિ બક્ષી ધમ્મગિરિનો એ આખો એ પ્રદેશ સાધનાભૂમિ છે સાધક માટે તો સ્વર્ગ ~ ગણુચ સાથે સાથે પૂજ્યશ્રી ગોચન્કાજી - ગુરુજીનો પ્રેમ, શાન - વલાવ તેમજ દરેક સાધક સાથેનો વ્યક્તિગત મ પર્ડ તથા, અજ્ઞાની કે જ્ઞાની, શિશિત કે અશિશિત - સૌને નમનતય તે ગીતે આ સાધના કરાવવાની એમની મહેનત ખરેખર પ્રશસનીય છે

શિમિગ્ના અનુભવો તો શબ્દાતીત છે દશ દિવમના આર્થ મોનથી સમમયુ કે, આપણે રોજ કેટકેટલું નકામું જોવીએ છીએ, વિચારીએ છીએ અને વગર જરૂરિયાતે આરોગીએ છીએ ! અને, આનાથી અનેક શારીરિક તેમજ માનસિક રોગોને આમ ત્રીએ છીએ અને, નખામા મનો વ્યાપારથી કેટલાય કર્મોના બધનમા જકાડીએ છીએ !

હું શ્રી જો કૃષ્ણમૃતિને-તેઓ મુળ આલે ત્યાં - દર વર્ષે સાલળનો તેમના પ્રવચનોના મુખ્ય સૂર જગૃતિ - awareness ને ! આત્માર મુધી બુદ્ધિગ્રી સમજ્યો હતો, પણ એનો ખરો અનુભવ વિપશ્યનાનાધના દ્વારા થયો વર્તમાનમા જીવવાના કળા એટલે જ વિપશ્યના

વિપશ્યના અગે જોનોમા ઘણી ~ ગેરસમજ કેનાયેલી છે ખોદ પદ્ધતિ સમજીને તેની ઉપેક્ષા કરવામા આવે છે અને દુર્ભા યત્ની વાત તો એ છે કે, કેટલાક જૈન મુનિરાજો સમના કે અનુભવ વિના આ પદ્ધતિ વિદ્ધ પ્રચાર કરીને એક સાચી યોગ્ય સાધનાપદ્ધતિને અન્યાય કરી રહ્યા છે

જૈન મન અનુસાર તો જે કોઈ પદ્ધતિ રાગદ્વેષ, મોહ
આદિ વિકારોથી મુક્તિ અપાવે તે પદ્ધતિ સાધક માટે યોગ્ય
ગણાય ક્રિયાકાંડ, તપ કે શાસ્ત્રમ્વાધ્યાય માધનાપ થે કદાચ
પ્રથમ મોપાન હશે, પણ અતે મુક્તિ માટે તો સાધકે
ધ્યાન પર જ આવવું પડે છે રાગદ્વેષ અને કપાયોથી મુક્તિ
ધ્યાન જ અપાવે આપણા મર્વ તીર્થ કરેલી પ્રતિમાઓ
ધ્યાનમ્થ જોવામા આવે છે ભગવાન શ્રી મહાવીર પણ સાડા
બાર વર્ષના કાલિસંગ ધ્યાન પછી જ કેવળનાન પામ્યા હતા
એટલે, મુક્તિ માટે ધ્યાન જ અતિમ સાધન ગણાય

આજના માનવ પર ભૌતિક જગતની પકડ દિન-
પ્રતિદિન વધતી જાય છે માનવી આજે વધુ ને વધુ બહિર્મુખ
થતો જાય છે અને એ માથે જ રાગદ્વેષ અને કપાયોમા તે
વધારે ને વધારે ખૂપતો જાય છે એમાથી બચવું શી રીતે?
એની ચાવી વિપશ્યના માધના આપે છે

— નેમજી ગામજી ગાલા

એ-૮, એમ્ ગોતમ મોમાયની,
હાજી માપુ રોડ મનાડ (કર્ણ),
મુ ૧૬-૪૦૦ ૦૧૪

નવ દિવસના આનાપાનના અભ્યાસથી - યુવ મન સૂક્ષ્મ બને છે પત્રી સૂક્ષ્મ થયેલા એ મનને વિપર્યયના દ્વારા સીતના એકેએક અણુમાં લઈ જવાનું છે એથી કમેકમે રાગ દ્વેષની શૂદ્ધ નિષિદ્ધિ ધૂવની જાય છે અને સાધકનું ચિત્ત શાન્ત થતું જાય છે શાન્ત-પ્રજ્ઞા બનેલા સાધક ત્યાર પત્રી માધનામાં મારી પ્રગતિ કરે છે સાતમા દિવસે દશ મિનિટ મંત્રાભાવના અપાય છે દશે દિવસ માધનાની પુષ્ટિ માટે આચાર્યશ્રી પ્રવચન આપે છે તમા તે પત્રી યત્ની પ્રયત્નશીલ દ્વારા પશુ મનનું સમાધાન થાય છે

માધના દરમિયાન આચાર્યશ્રી માધકને અવમ અવસરે ભગૃતિ આપતા રહે છે કે વીનરાગતા, વીતદ્વેષતા ને વીનમેહતા પામવા મથેન વરો, સમગ્ર રહે, માવધાન રહે માધના કરતા કરતા મન બહાર જાય તો એ મિનિટ જોડા શ્વાસ વધીને તેને પાછું કેન્દ્રિત કરવા મૂચરે છે આચાર્યશ્રી એના તો મંત્રાભાવનાથી ભાવિત છે, વૃદ્ધાન્તિક છે કે ગમે ત્યારે ગમે તેટલા પ્રશ્ના પૂછે તોય તેઓ તેનો હસતા હસતા ઉત્તર આપે છે

ભગવાન મહાવીર સ્વામીએ શુક્ર વધાનથી કેવળ-જ્ઞાન મેળવ્યું, તેમ ભગવાન શુદ્ધ વિષ્ણુના દ્વારા બ્રહ્મ પ્રાપ્તિ વિશિષ્ટ દેવ પદોથી હુની વર્ગમાં

આ ધ્યાન સાધના ચાલુ રહી છેલા પૂર્વધર ભદ્રબાહુ
સ્વામી મહાપ્રાણુ વ્યાન સાધવા બાર વર્ષ માટે નેપાળ
દેશમાં ગયાનો ઇતિહાસ છે પણ પાછળથી કાળક્રમે જૈન
મમાજ્ઞમાથી આ સાધના લુપ્તપ્રાય થઈ ગઈ જ્યારે, ખૌદ્ધ
ધર્મ ભારત દેશમાંથી વિદેશમાં પણ ફેલાયો. દલત ખૌદ્ધ
ધર્મની માથે વિપ્રચના સાધના શ્રીલંકા, પ્રહ્લદેશ, આદિ
દેશોમાં પણ પહોંચી પણ કાળગળે ભારતમાં ખૌદ્ધ ધર્મ
અને વિપ્રચના નામગ્રેષ થયા કિંતુ પ્રહ્લદેશમાં આજે પણ
આ સાધના શુદ્ધ રૂપે જળવાઈ રહી છે

આચાર્ય શ્રી મત્યનાગવણુ ગોએન્ડાજી મન્તડના
દુ ખાવાના નિમિત્તે આ સાધના પ્રત્યે જે આચાર્ય દેશવિદેશના
નામચીન દાનગે જેમાં નિષ્કુળ ગયેલા તે ગીરદર્દ આ
આ સાધનાથી ગમી ગયું એટલું જ નહિ, તેમની ભવન
દષ્ટિ પણ બદલાઈ ગઈ આવી પ્રભાવિન વડે, ત્યારબાદ
લગભગ પદ્મ વર્ષ સુધી આ સાધના ડરતા ગઈ તેઓ
તેમાં નિષ્કાળ થયા તેમના શુદ્ધુએ તેમને આચાર્યપદે
નિયુક્ત કર્યા અને આદેશ આપ્યો કે ભાગ્યભૂમિની આ
સાધના ભાગ્યમાં કરી પ્રચરે તે માટે ત્યાં જઈ તેનું શિક્ષણ
આપો તદનુસાર તેઓ છેલા દશેક વર્ષથી તેની શિખિરો
ચોજી એ કટ્યાણુગરી સાધનાનો પ્રસાર કરી રહ્યા છે

આ દાયકા દરમ્યાન વિવિધ ધર્મ મતના ગૃહસ્થ
અનુયાયીઓએ તેમજ ધણા મત-પથના શુદ્ધુએ તેમજ

જૈન માધુ માધ્વી મહાસતીશ્રીઓએ પણ આ શિમિરમા નેગઈ
તેનો લાભ લીધા છે સહા સર્વદા હુમતા પ્રસન્નચિત્ત
આચાર્યશ્રીને શ્રદ્ધા ઈ કે આ સાધનાનો પ્રસાર જૈનમુનિઓ
દ્વારા સવિશેષ થઈ રહ્યો

૯૦ મં ૧૯૭૩ મા ભદ્રેશ્વર તીર્થમા ચોતથેવ શિમિરમા
સવ પ્રથમ ધારા જન માધુ સાધ્વીઓ - દરેક મુનિગણે
અને વીગ ખાવીગ મહાસતીશ્રીઓ - એક સાથે વિપ્રધના
શિમિરમા જોવા ત્યારના જૈનોમા તેનો પ્રમાણ વધતો
રહ્યો છે આચાર્ય શ્રી તુનમી ગણિએ ચોતાના માધુ
-સા રીઓને આ સાધનાનો લાભ મળે તે માટે દિલ્હી તેમ
જ લાહુરમા તેમના ધર્મપરિવાર માટે ખાસ શિમિરોતુ
આયોજન કરાવેતુ આજે તો સ્વયં મુવાચાર્ય મહાપ્રજ્ઞ
'પ્રેક્ષા જ્ઞાન'ના નવા નામે એનું પ્રશિક્ષણ આપી રહ્યા છે,
તેમજ તેનો પ્રચાર પ્રસાર કરી રહ્યા છે રાજગૃહીમા
રાષ્ટ્રસત ઉપાં અમરમુનિએ પણ આ શિમિરનો લાભ
મેળવ્યા આ રીતે, ૮ કટ મવેગવાળા, મત્યગ્રાહી, જન શ્રમણ
મહાશીઓ તેમજ શ્રાવક-શ્રાવિકાઓ તેનો લાભ વર્ધ રહ્યા છે

કિંતુ, આવી ઉત્તમ કોળિની સાધનાનો જૈન સમાજના
એક વર્તુળમા વિરોધ પણ એવો જ થઈ રહ્યા છે ધારા સાધુ
સા પી-શ્રાવક-શ્રાવિકાઓ તેનો સખન વિરોધ કરે છે કારણ
એનું જ કે “આ બુદ્ધધર્મની સાધના છે” - તેમા ‘બુદ્ધ’નું
નામ આવે છે ! પણ ‘બુદ્ધ’નો અર્થ ગૌતમ સિદ્ધાર્થ

નામની વ્યક્તિ નહીં 'પરુ જેણે જોધિ પ્રાપ્ત કરી છે-જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું છે તે જુદું' -એવો છે આપણે 'નમુનુણ'ના પાઠમાં 'મથ મજુદાણ મુદ્દાણ જોહયાણ' જોવીને અગિયત પરમાત્માઓની સ્તુતિ નિત્ય કરીએ છીએ, પણ અહીં 'જુદું' રાખ્દની લડકી જોડી, સમભાવની ખીવવટમાં અતિ ઉપયોગી એવો આ મુગમ અને નિર્દોષ માધનાવી વર્ણિત રહીએ છીએ !

આ સાધનાનો વિરોધ કરનારને માત્ર નમ નિર્નેત છે કે પહેલાં જે ત્રણ ગિમિગમાં જઈ તેનો અનુભવ લે, પછી તમે સ્વયં નક્કી કરો, પણ, તેના જાનઅનુભવ વિના, માત્રદાયિક સમન્વયશ તેનો વિરોધ ન કરો. ખરેખર તો, આપણે જે વ્યાનમાધના શુભાવી બેઠા છીએ, તેને વિપર્યયાના અભ્યાસ દ્વારા પુનઃ પ્રાપ્ત કરી શકીશું.

આપણે જન્મ્યા ત્યારથી ગહાર ભેદ્યો છીએ, પણ અંદર જોતા, જિહ્વા ઉતરના ગીખના જ નથી તે શીખવા માટે આ માધના છે અતર્મુખ ધર્મ, સમભાવનો ઉત્તરોત્તર વિકાસ કરના રહી, કમળ વીનરાગ પાની પ્રાપ્તિની દિશામાં આ સાધના દ્વારા જવાનું છે આ માધનાના પ્રારંભથી જ અંદર જોવાનું હોય છે શરીરની અંદર જે કંઈ અક્ષમ હૃદયલય થતી નહે છે - સુખદ અવેદના થાય કે દુઃખદ અવેદના વાય તેને દૃષ્ટાણાવે, માક્ષીલાવે રાગ દ્વેષ ન વાય તેની જાગૃતિ પૂર્વક જોવાની હોય છે અભ્યાસ પાકો વના માધકના

મનની બધી કડવાશ તુખ્ત થાય છે, તે મમદશી જેને છે
હવન હવવાનો કળા તેને હૃન્તગત થાય છે

ભારતવર્ષનું એ મહાભાગ્ય છે કે પાપથી હીને ધર્મપથ
પર ચાલવાની જનનાને પ્રેરણા આપવા સાધુ મતો, વરાગી
મહાપુરુષો, યોગીઓ તેની ભૂમિ ઉપર હુ મેશા અવતરતા રહે
છે કેટલાક યોગીઓ શક્તિપાન દ્વારા માધ્યમી ક્રુ નિની
જાગૃત કરી આપે છે, પણ વિપશ્યના દ્વારા તો અગે અગતા
અણુ આત્મા ચેતના જાગૃત થઈ જાય છે દૈન્ય કેમશ
રાગદ્વેષમોહનો પકડમાથી મુક્ત થઈ, ચિત્તને મમનાવથી
ભાવિત કરી શકાય છે

આ સાધના દ્વારા ચિત્તની વિગુદ્ધિ થવાની સાથે નાથે
શરીરમાના અનેક રોગ પણ દૂર થાય છે આ સાધનાએ
અનેકોને વ્યયનમાથી પણ મુક્તિ અપાવી છે એવું જ
નહિ, જ્યાં જયપુરમા કેગેઓ માટે લેલમા આની ગિણિરો
યોગર્જ ત્યારે સાધના દ્વારા શુદ્ધ બનેના અનેક કેદીઓએ
પશ્ચાત્તાપના આમુ વહાવી પવિત્ર જીવન હવવાનો મક પ
આચાર્યશ્રી સમક્ષ વ્યક્ત કર્યો છે

પરિવારના બધા મળે. દમ દિવસની એકાદ શિબિરમા
જઈ વિપશ્યના સાધના કરતા થાય તો તે પરિવાર ધર્મ
પરિવાર બની શકે

આ સાધના માધકોને પથે તો મનની તમામ કડવાશ
દૂર થઈ જાય, કોઈ પ્રત્યે દ્વેષ, ધિક્કાર કે ઘૃણા - તિરસ્કાર

ના રહે માગી તો દેહ માન્યતા છે કે આ માધના અપના
વવાથી લેનોને ખૂબ જ લાભ થશે, મ પ્રદાયવાદ નાખૂદ થશે
અને સમાજમા અપૂર્વ શાંતિ સ્થપાશે

મનને શુદ્ધ કરવાની આ કળા મુનિરાજો પ્રાપ્ત કરે
તો, એ ગુરુવર્યો દ્વારા શ્રાવક વ્યવિકાઓ પણ આ સાધનાનો
લાભ પ્રાપ્ત કરી જીવનને ધન્ય બનાવી શકે સાચુ મુખ
અને માચી શાંતિ આત્મિક ગુદ્ધિ દ્વારા જ મેળવી શકાય
છે આત્મિક ગુદ્ધિ વિના બાહ્ય ક્રિયાકાંડો બહુ ફલવાન બની
શકતા નથી

મ સારવ્રમણનુ કારણ મન છે, મુકિતનુ કારણ પણ
મન છે માટે પ્રત્યેક મુમુતુ પોતાના મનને નિર્મળ બનાવે,
ચિત્તને શુદ્ધ કરે, માધના દ્વારા ગગ દ્વપની પકડમાથી મુક્ત
બને એવી આત્મિક ભાવના

સામાયિકની

અર્થાત્

અમત્વ અને સાક્ષીભાવની સાધના

- શ્રુતિ શ્રી અમરે દ્વિનિબંધ*

‘કર્ધક મેળવવું છે’ કે કર્ધક થવું છે’ એવી ઈચ્છા આકાશાઓથી મુક્ત રહી, વર્તમાન ક્ષણે જે અને તેને, કળી આતુરતા કે આમ્મજિન વિના, નીરખવું - અર્થાત્ જ્ઞાયકભાવમા ઠરવું - એ મુખનો માગ છે, એમ જ્ઞાનીઓ કહે છે.

આત્મા જોડવા પ્રમાણુમા પોતાના દેહ, મન વગેરે મથાયો સાથે તાત્કાલ ન અનુભવતા તેમને પોતાના જ્ઞાનના વિષય તરીકે જ માન જુએ - પોને અળગો રહી એમનામા

* મનિથી ૮૧ વનમાડ (૧ મોગીશજ પાઠ તીથન રોડ કોમનેન) મા મિરાજે કે આગામી એપ્રિલ-મે-જૂન મિત્રાય તેઓથીની તમા મિથરતા મળવે ફોન નંબર ૨૨૧૮ નંબર ને ૨૨૧૯ સતીશભાઈ (વડસાડ એનએન્જ) તથા ૨૨૬૧૪ / ૨૪૪૪૫ હોરિજભાઈ ગાના દે ૫૭૨૮૦૪ પરશુનાઈ પટેલ (મુમર્ષ)ને પૂ. ૫૨૭ કળવાથી તે વ અને મુનિની તમા કે કે અ પા ૧ - એ માહિતી મળી શકે

ચર્ચ રહેલ પરિવર્તનને એક પ્રેક્ષકની જેમ દ્રશ્ય માત્ર સાક્ષીભાવે જોયા કરે -- તેટલા અંશે તે અફી ૪ મુક્તિનો આમ્વાદ પામી શકે પરંતુ, આપણે કેવળ સાક્ષી રહી ગડતા નથી, અવચેતન મનમા સંપ્રહિત જન્મજન્માતરના સંસ્કારો અનુમાર આપણે બાહ્ય જગતની ઘટનાઓ પ્રત્યે આપણી પ્રતિક્રિયા, કેમ્બ્યુટર ચત્રની જેમ યાત્રિકપણે, દર્શાવતા જ રહીએ છીએ એટલે ત્રી જેઠ દૃષ્યમૂર્તિ અનુદાય કરે છે કે મુક્તિનો આમ્વાદ માપવો હોય તો અવચેતન મનમા રહેલી ભૂતકાળની સ્મૃતિઓના આધારે યાત્રિક પણે ઠીકઠી પ્રતિક્રિયાને અધીન ન વર્તતા, જીવનના અનુભવો પ્રત્યે - નીકાળ કે અમ્બીકારનો લાવ લાગ્યા વિના, વર્તમાન ક્ષણ પ્રત્યે માત્ર મમગ બનો - 'એફ્ટરવેમ યોઈમવેમ અગેર નેમ' ટેળવો પહેલી નજરે આ અત્યંત નરળ માર્ગ દેખાય છે, પણ આનો મર્મ માન પરિપક્વ સાધકો જ પામી શકે છે

ભૂતકાળના મમમ સંસ્કારોથી અને લાવિની આકાંક્ષાઓ અને તૃણાથી મુગ્ધ થયા વિના, વર્તમાન ક્ષણના માત્ર ડહા રહેતું ગકચ નથી ભૂતકાળની સ્મૃતિઓ, સંસ્કારો અને ભવિષ્યની કામનાઓ વર્તમાન ક્ષણ પ્રતિ આપણને સન્નગ રહેવા દેના નથી આપણી બાહ્ય બહાર અવચેતન મનમા પ્રતિપળ અનેક સંસ્કારો પડતા રહે છે, અને તે સંસ્કારોને અનુરૂપ વળાંક આપણા વિચારવર્તન કર્મ રીતે સર્જ રહ્યા છે, તેનો આપણને ખ્યાલ સરખો પણ નવી આવતો

એટલે કેવળ જાત્રાત મનને જ નહિ પણ અવચેતન મનને પણ વિગુહ કર્યા વિના ‘એક્ટલેસ ચોઈસલેન અવેરનેસ’— અર્થાત્ વર્તમાન ક્ષણ પ્રતિ ગગદ્વેષ રહિત કેવળ દ્રશ્યભાવ — આવે શી રીતે ?

નિપરચના

‘પ્રયત્ન કે પમદગી રહિત કેવળ જાગૃતિ’—‘એક્ટલેસ ચોઈસલેસ અવેરનેસ’—ની કળા દીર્ઘ પ્રયત્ન વિના સિદ્ધ થતી નથી શ્રી જેઠ કૃષ્ણમૃતિ તે એની સાધના માટે કોઈ ‘પ્રક્રિયા’ આપતા નથી એટલું જ નહિ, કોઈ નિયત પ્રક્રિયાના અનુસરણના તેઓ વિરોધી છે આની, વર્ણોથી તેમને સાલણતા રહેવા છતાં તેમણે ચી ધેવી ‘પ્રયત્ન કે પમદગી રહિત કેવળ જાગૃતિ’ કેમ પ્રાપ્ત કરવી એ મૂળવસ્તુ શ્રાતાઓ દાયકાઓના શ્રવણ પછીએ અનુભવના હોય છે.

જેના અભ્યાસ દ્વારા સાધક કમચ ગુહ સાક્ષીભાવ— ‘એક્ટલેસ ચોઈસલેસ અવેરનેસ’ યાને વર્તમાન ક્ષણમા જીવવાની કળા હુમ્તાગત કરવાની આશા રાખી શકે એવી એક નાધના પ્રક્રિયા હાવ પ્રસાર પામી રહી છે અવચેતન મનમા પડેલા જન્મ જન્માતરના સંસ્કારોને દૂર કરી, અવચેતન મનને પણ વિમળ કરવાની નેમ ધરાવતી એ સાધના ‘વિપર્યયા’ના નામે ઓળખાય છે તેમા પ્રાગ્ભૂતી જ સમત્વ અને સાક્ષીભાવની કેળવણી રટેની હોવાથી, ‘જેનાથી સમભાવ વધે તે સામાયિક’ એ જૈન પરિભાષાને આગળ કરીને, એ સાધનાને આપણે ‘સામાયિકની સાધના’ કહી શકીએ.

એ પ્રક્રિયા ધર્મામા ધૌદ્ધ પરપરામા મચવાઈ રહેવી તેથી પ્રાથમિક નજરે તે ધૌદ્ધ પ્રક્રિયા હોવાનો ભાવ થાય એ સ્વાભાવિક છે પરંતુ, ધાર્મિક ક્રિયાકાંડના કોઈ એ તે રજિત થયેલી ન હોવાથી કોઈ પણ ધાર્મિક અપ્રદાયની વિવેકનીય વ્યક્તિ વિના અકોચે તેને અપનાવી શકે છે, એટલું જ નહિ, નાસ્તિક ગણાતી અર્થાત્ કોઈ ધર્મ મતને ન માનનાર વ્યક્તિ પણ તેનો પ્રયોગ કરી લાભ મેળવી શકે છે, કારણ કે તેમા કોઈ મતપથના મત્ર, મૂર્તિ કે કોઈ પ્રતીકનું અવતરણ લેવું પડતું નથી તેમા તો કેવળ પોતાના શ્વામેશ્વામના અવતરણને અતર્ક્ય યજ્ઞ, અતત પરિવર્તનશીલ શરીરધારાનું નિર્લિપ્તભાવે નિગીક્ષણ કરતા રહીને, દ્રઢ ભાવના અભ્યાસનો આરભ અને વિકાસ કરવાનો હોય છે તેથી કોઈ પણ ધર્મ, મત કે પથ સાથે તેને વિરોધ નથી

નવા અભ્યાસીએ, આ સાધનાની શરૂઆત કરવા પૂર્વે, દશ દિવસની એકાદ ગિજિરમા જોડાઈ, નિષ્ણાતની દેખરેખ હેઠળ તેની પ્રારંભિક તાલીમ લેવી આવશ્યક હોવાથી, અહીં તેની વિગતોમા ન જોતરતા માત્ર આગે પરિચય જ મેળવી લઈએ

આ સાધના પ્રક્રિયાના ત્રણ અંગ છે ધૌદ્ધ પગલાવામા તે શીલ, નમાધિ અને પ્રના તરીકે જોળખાય છે

‘શીલ’ અર્થાત્ યમનિયમ અન્ય સર્વ યોગમાર્ગની જેમ શીલ આ સાધનાનો પાયો છે ગિજિરમા જોડનાર પ્રત્યેક

સાધકે કમ માત્રમ ઊગિર પૂરતી તો હિંસા, જૂઠ, ચોરી, અશ્રદ્ધા અને માદક પદાર્થોના ત્યાગની પ્રતિજ્ઞા કરતી પડે છે

બીજું મગ છે 'સમાધિ' યોગદર્શનની પરિભાષામાં 'સમાધિ' શબ્દથી જ્ઞાન પાત્રીની ધ્યાતાધ્યેયની એકતાવાળી અવસ્થા અભિપ્રેત છે, કિંતુ આ પ્રક્રિયાની પરિભાષામાં 'સમાધિ'નો અર્થ એ છે કે શ્વાનોશ્વાસના અવનબને ધ્યાનશાના અજ્ઞાન દ્વારા ચિત્તને એવું એકાન અને મુક્ત બનાવવું કે જેથી તે, શરીરમાં ચાલી રહેલ જીવ રામાનુજિક પ્રક્રિયાઓના દારણે અજેઅગમ્યા વળી મૃત્યુ તેમ જ સ્વદેહ સંવેદનાઓને પકડી શકે, અનુભવી શકે

આવી, ઊગિરના પ્રાણીમાં માધકને તેલ શ્વાનોશ્વાસનું નિરીક્ષણ કરવાનું કામ નોખવામાં આવે છે શ્વામ ઉદ્ભવામનો ગતિમા દેરદાર કરવાનો કસો પ્રવલ કર્યા વિના, બહાર આવતા ને બહાર જતા શ્વામની તેણે માન નોધ જ લેવાની હોય છે મનન બહિર્મુખ રહેતા ચિત્તને અતમુખ કરવાનું પ્રશિક્ષણ આમાં મળે છે શ્વાનોશ્વાસ ઉપર ચોકી રાખવાના આ કામમાં ચિત્ત જેમ જેમ પવોગતુ જાય છે તેમ તેમ તેની અચળતા ઘટે ■ અને માથોલાથ શ્વામની ગતિ પણ ધીમી, શાન અને નિયમિત થતી જાય છે શ્વાનોશ્વામની આવશ્યક ઉપર એકચિત્ત નજર રાખવાનો મહાવરો થયા પછી, શ્વાનોશ્વાસની ક્રિયા દરમ્યાન ઉપવા હોડ તેમજ નમકોરાનો ધાર પર જે કંઈ સંવેદનો અનુભવાય તેને જાગૃત રહી, તટસ્થતાપૂર્વક

જોવા અનુભવવાના હોય છે એકાગ્રતાના અભ્યાસ માટે આ પ્રક્રિયા અન્યતઃ મગ્ન છતાં ખૂબ અમરકારક છે જોઈ પરિભાષામાં શ્વાસોશ્વાસના નિગીરણની આ માધનાને ‘આનાપાન સત્તી’ કહે છે આનાપાન એટલે શ્વાસોશ્વાસ અને મત્તી એટલે ન્મૃતિ - અર્થાત્ શ્વાસોશ્વાસની ન્મૃતિ શિખિગ્ના પ્રાણની મતન માડા ત્રણ દિવસ મુધી, રાત્રના દશેક કલાક, આનાપાન સત્તીનો આ અભ્યાસ કરાવવામાં આવે છે માડા ત્રણ દિવસના આનાપાન મત્તીના અભ્યાસ દ્વારા ચિત્ત કંઈક અતર્મુખ અને એકાગ્ર બને છે અને શરીરની અદર અગ્નિમાં ચાલી રહેલ પરિવર્તનના કારણે જન્મતી ન્યૂનલક્ષ્ય અવેદનાઓને પકડવાની કંઈક ક્ષમતા ચિત્તમાં પ્રકટે છે ત્યારે - શિખિગ્ના ચોરા દિવસે - વિપર્યયનાનો પહેલો પાક આપવામાં આવે છે અર્થાત્ અડી મુઝી શ્વાસોશ્વાસના નિગીરણનો જે અભ્યાસ કરાવવામાં આવે છે તે વિપર્યયના નથી પણ તેની પૂર્વતૈયારી માત્ર છે

‘વિપર્યયના’નો મીઠો મળધ ત્રીજા અંગ - ‘પ્રજ્ઞા’ સાથે છે, શીલ અને સમાધિ તે માટેની ભૂમિકા તૈયાર કરે છે પ્રજ્ઞા અર્થાત્ વિચેકની જાગૃતિ અને અવિગ્રાનો જીરેદ આનાપાન મત્તીનો અભ્યાસ પાકો થયા પછી, ચોથા દિવસે શરૂ થતા વિપર્યયનાના અભ્યાસમાં માત્ર હોઠ ઉપરના સર્વેક્ષે જોવાના જાહેર શિખાથી પગના તળિયા પર્યંત ચિત્તને કમશ લઈ જઈ, ચરીગ્ના તે તે ભાગમાં જે કંઈ

અવેદના અનુભવાય તેને કર્તા ભોક્તા બન્યા વિના રાગદ્વેષની પ્રતિક્રિયા કર્યા વિના—‘તે અનિત્ય છે’ એ ભાનપૂર્વક સમજાવે જોવાનો એકડો ઘડાવવામાં આવે છે પૂર્વ ન-કાગવશ રાગદ્વેષની પ્રતિક્રિયા આપણા ચિત્તમાં મામાન્યતઃ ઝડપી જ કરે છે, તેમાંથી બહાર નીકળી, બનતી ધનના ‘અનિત્ય છે, અનિત્ય છે માટે અનાત્મ છે, જે જે અનાત્મ તે ‘અજ્ઞપ’—આ ભાનપૂર્વક એ વળાંકને નિર્લેપમાવે, સ્વજ તત્ત્વ દ્વારા સૂત્રોને અર્થાન્તર ગ્રહણે મક્ક કરી પ્રતિક્રિયા કર્યા વિના જોતા રહેવાનો—બીજા શબ્દોમાં સૂત્રોએ તો કર્તા ભોક્તા બન્યા વિના જોવા રહેવાનો—મજાવેલા વિષયનાના અજ્ઞાત દ્વારા થાય છે

આમ, પોતાના દેહમાં પ્રતિ દમ્બ ચાની રહેલ ન્યૂન સૂક્ષ્મ પરિવર્તનને જોવા રહેવાના અજ્ઞાતસંધી જીવનના તટસ્થ પ્રેક્ષક રહેવાનો પ્રારભ કરાય છે શરીરની ન્યૂન સૂક્ષ્મ સંવેદનાઓને નિરામણતામાં જોવા રહેવાનો એ અજ્ઞાત પરિપક્વ થયે, ખુ પોતાની અનુભૂતિના આધારે, એ તથ્યનો સાત્કાર થાય છે કે આ શરીર એ ઠોઈ ન્ધિર કે ધન વસ્તુ નહિ પણ પ્રતિભા અનેક પનટાતા પરમાણુઓનો પુજ માન છે* એ અનુભૂતિ દ્વારા શરીરની ધનમજા નહિ થતા દેહમાં થતી આત્મમુદ્ધિની પ્રાપ્તિ ભાગે છે, અને નિવિષ્ટતા પુષ્ટ થાય છે

* જુઓ ત્રણાને અતે આપેલ પરિગ્રહ આપણી કાયા— આત્મરાનીની અને ભોતિય સિદ્ધાંતનીની આમે

આપણા દેહમાં અનુભવાતી સૂક્ષ્મ અવેદનાઓના અવલંબને, મતન પરિવર્તનશીલ દેહધારાનું અને ક્રમશઃ ચિત્તવારાનું પણ નિર્ગત્ય અને પરીક્ષણ કળતા રહી, સમન્ન અવશેષનું મનને નિગૂંથ કરી તેને ચેતન મનમાં પવટી નાખી, શરીર અને મનની મતલ પ્રવાહમાં ધાગથી પર પોતાના સાક્ષીસ્વરૂપનો અપરોક્ષ ઓવ પ્રાપ્ત કરી, રાગ દ્વેષ અને મોહના સમન્ન અન્કગેથી મુક્ત થઈ જવું એ આ પ્રક્રિયાનું લક્ષ્ય છે.

સામાન્યતઃ ભૂતકાળની સ્મૃતિઓ અને ભવિષ્યની કલ્પના કામનાઓ ચિત્તને વર્તમાન દાણમાં ટકવા દેતી નથી. વિપશ્યનાની દીર્ઘ સાધના દ્વારા ક્રમેક્રમે ભૂતકાળના સંસ્કારો નષ્ટ થતા ચિત્ત ભૂતકાળથી મુક્ત રહી શકે છે અને, તૃપ્તિ સમાપ્ત થતા તે ભવિષ્યથી પણ મુક્ત બની જાય છે, ફક્ત રાગ દ્વેષી ખરડાયા વિના વર્તમાન દાણમાં જીવવું શક્ય બને છે.

વિપશ્યનાના નિષ્ઠાપૂર્વકના અભ્યાસથી ચિત્ત ક્રમશઃ વિચાર વાસનાચક્રિત નુદ્ધ અને નિર્મળ થતું જાય છે, કેટલાક રોગો—જેનું મૂળ મનોચાતીકિક (psychosomatic) હોય છે તે—પણ મટી જાય છે અને માથક દાડ, સિગારેટ જેવા વ્યસનોથી પણ બહુધા મુક્ત બને છે. આધુનિક માનસચિક્રિત્મકોનો અભિપ્રાય છે કે માણસ તણાવ, વિતા, ભય, ગોઝ વગેરેથી ક્ષણિક છૂટકારો મેળવવા દાડ, ગાળો, ચરમ, એવ એસ ડી જેવા માદક દ્રવ્યો કે

ગુગારાદિ વ્યસનો કે, સિનેમા નાટક અને નાટકકર્તા જેવા મનોરંજનો તરફ વળે છે, ભાગેકુટ્ટિ *cuttings* - મિલાય એમાં ધીરુ કશું જ નથી આધ્યાત્મિક સાધના દ્વારા ચિત્ત નિર્મળ, સાત, મમ અને સ્વત્ત્ય વાચ તેની સાથે જ ઉપર્યુક્ત દોષો સ્વયં વિહાય લે એ ન્પદ જ છે

શિશિર મવાવક પોતે ત્રિપચના તન્દ્ર કેમ નળ્યા ?

ભારતમાં હાન ત્રિપચના શિશિરેનુ સચાતન શ્રી ગોમન્કાણ કરે છે તેઓ પોતે આ સાધના પ્રયે આમ્નાયા તેમાં પરમાત્માની કઠોર કૃપા નિમિત્ત બની હતી નાનપણથી જ તેમને મામત્રેત-આધાગીશી જેવું અમલ શિરદર્દ-લાગુ પડેડુ શરૂ આતમા વધે એકાદ બે વાર રાગનો હુમલો આવતો અને માત આંક કનાકની અમલ વેળા પડી એકાએક મારામ થઈ જતો પગુ વધ વધવાની સાથે દર્દના જે કમિડ હુમલાઓ વચ્ચેનું અતર ઓડુ થતુ ગયુ અને મત્રેક હુમલો વખતનો વેળાનો મમય વધતો ગયો અનેક ઉપચારો કરવા છતાં કશો મુધારો ન થયો, દિવસની દર્દની પકડ વધતી જઈ એમ કરતા પચીસ વર્ષની ઉમરે તો વર્ષા એક બે વાગના બહવે મહિને એક બે વાર અમલ પીડા જિપગની અને એક બે દિવસ મુધી એ કમેય કરીને ઓઢી થતી નહિ

તેમનું કુટુંબ ઘણું સમૃદ્ધ હતું મૂળ ભારતીય, પણ ત્રણ પેઢીથી બર્મામાં વેપાર ધધા અગે વનેડુ ધીકતો થયો હતો, એટલે ઉપચારોમાં તો કશી મર્યાદા રાખી નહોતી

ચિકિત્સા અર્થે તેઓ પરદેશ પાપુ જઈ આન્યા યુરોપ-
અમેરિકા જાપાનના બાણીના દાત્રારોની મવાહુ મારવા લીધી,
પણ કઈ વજ્યુ નહિ કોઈ આગાકિરણ દેખાતુ નહોતુ
એ મવમટે એમના એક મિત્રે-જેઓ જર્માની મુખિમ કોર્ટના
જજ હતા - એમને ‘ઈન્ટરનેશનલ મેડિટેશન સેન્ટ’માં
જઈ ગૃહ-વસત ઉઘાળિત પાસે ‘વિપચયના’ નો પ્રયોગ
કરી જોવાની લક્ષ્મણ કરી ‘ફળતો માણુમ તરણુ પડે’
એ ન્યાયે તેઓ એ માધનાનો અખતરો કરવા તૈયાર થયા,
પણ ધમ વિચક માપદાયિક પૂર્વગ્રહો એમને પાપુ ન્યા એટલે
તુરત તો એ પ્રયોગ તેઓ કરી ન શક્યા છ મામ પડી,
બાધિયી વાકી હાગીને ડેવટે તેઓ વિપચયના શિગિરમાં જોડાયા
અને, દ- માથી મુક્તિ મેળવી એનો નાચોમાવ તેમની ઉવનપ્રિ
પણ બદલાઈ પડી તો અવારનવાર શિગિરમાં લાગ લીધો
એટલુ જ નહિ, વચ્ચે વચ્ચે પદર નિવમ, મદિનો અને
કોઈ કોઈ વાર હ મહિના પણ, શ્રી ઉઘાળિતના નાનિવ્યમા
રહીને માવનામા જમ પ્રગતિ માધી ધીજાઓને વિપચયનાનુ
પ્રગિશ્ણ આપનાની ક્ષમતા પણ પ્રાપ્ત કરી

૧૯૦૬ મા તેમની માતાની માદગી નિમિત્તે તેઓ ભારત
આન્યા, અને ભારતમાં સૌ પ્રથમ જુલાઈ ૧૯૦૬ મા મુળમાં
પહેલી શિગિર કરી - મુખ્યત્વે તો એમના વૃદ્ધ માતા પિતા
અર્થે જ એ શિગિર ગોઠવેલી, પણ એ માથે ધીન ૧૨ જણ
પણ જોડાયા, એટલે જાધા મળીને ચૌદ સાધકોએ ત્યાં એ લાલ
મેળવ્યો પડી તો ભારતના વિવિધ ભાગોમાંથી એમને શિગિર
માટેના આમ ત્રણ મળવા લાગ્યા અને આજે તો હવે વિદેશોમાં

પણ એમની શિગિરો ચોખ્ખી છે આમ, એક દાયકામાં એ સાધના પ્રક્રિયા, કેઈ પ્રચાર ઝુલેશ વિના જ દુનિયાનરમાં પ્રસરી ચૂકી ॥

નિપરચનાનો પરિચય/ખુદ વિપરચનાચાર્યના જ શબ્દોમાં

હવે આપણે શ્રી ગોપ-કાશના જ શબ્દોમાં વિપરચનાનો કંઈક વધુ પરિચય મેળવીએ

સામાન્યતઃ આપણે માત્ર ઉપ ના દેખાડને જોઈને અટકી જઈએ છીએ જેમ અશુદ્ધ ખાદ્ય રત્નોના ચળમટ અને રંગને જ તે જોઈ શકે છે - રંગને જી કાચના ટુકડા અને રત્નો એને મગખા લાગે છે, પરંતુ ઝવેરીની સૂઝ દષ્ટિ બાજુ દેખે તો નીધીને રત્નોને નૂનવે છે. ઝવેરીની જેમ વિશેષ કપથી જોવું તે વિપરચના છે.

ઉપર ઉપરના સત્યને જાણી તેવું સંગ્રહ છે, પરંતુ આનંદિક અનુચિતો માહિતીકાર કે વા માટે અત્યુપયોગી આવાગયક છે. અત્યુપયોગી આપણે જાનની જાણકારી મેળવીએ આત્મનિરીક્ષણ કરીએ આત્મ સંન કરીએ, આત્મમાહિતીકાર કરીએ-જાનને જોઈએ, જાણીએ અમરેએ

શ્વાસની આરંભરતુ નિગીલાપુ પ્રતા કરતા (ચિત્ત સદૃશ બને છે ત્યાર) સંગીતના અગ્રયગતુ નિરીક્ષણ પ્રસાનો આગળ વામાં આવે છે જે અજ્ઞાત બાસ ધીરે ધીરે શરીરના અગેઅગમાં મધૂર અને સ્પષ્ટ સવેનાઓની અનુભૂતિઓ થતા લાગે છે, જે કંઈ કુખલ કંઈ કુખ કંઈ ન સુખ ન દુખ હોય છે હામાવથી આ વેનાઓને નીરખના રત્ની વેનાનુપરચના કરવામાં આવે છે પ્રત્યેક નિત્યવિકાર કોઈને કોઈ સ્પષ્ટ સવેના સાથે સંનરિત હોય છે. આ કારણે વેનાનુપરચનાનું આગવું મહત્ત્વ છે

અનર્થિપત્રયના ઓ દ્વારા ખુલ્લો પોતાની અનુભૂતિઓથી એ સત્યના માતાત્માને દર્શાવે છે કે સરીર સુદૃઢ પ માર્ગોએનો પુજ માન છે, અને અનિયતા, પરિવર્તનશીલના એનો અભાવ છે. ત્રીજા મમાદિના મોજા આ પરિવર્તન શીલની ધારના પ્રવાહનું નિરીક્ષણ દર્શાવે છે અને એ જ પ્રમાણે સત્ત્વ પરિવર્તનશીલ ચિત્ત ધારાનું પણ મોજા અનિત્ય સ્વભાવ અને મનેને' અસ્વભાવ સ્વર અનુભવાય છે અને ત્યારે તેમનો અનાત્મસ્વભાવ પણ અપ્રદ થવા લાગે છે. મનેની નિમારતા અપ્રદ અનુભવાય છે તત્ત્વ અને મનની દગીમગીને આવતી પ્રવાહમાન ધારામાં અચાની, ગિદર, સાથન ધ્રુવ જેવું તો કયું છે જ. હિંદુ કે જેને 'દુ' કી શકીએ, જેને 'મારુ' કી રાખીએ, જેના પર આપણ અધિપત્ય ગ્રાપી રાખીએ, જેની મારે આપણ તાદાત્મ્ય ગ્રાપિત કરી શકીએ આ પ્રમાણ નામ અને રૂપની જીવનધારાને નિતમકન થઈને, નિર્નિમ થઈને, નિમગ્ન થઈને, જેઈ નમ્રાના અભ્યાસનો આરભ થાય છે.

તેમ તેમ રૂપ અનુમૂનિઓના પ્રિયતામાં ગતરતા જઈએ
છીએ તેમ તેમ નિર્નયના પા. પુષ્ટ થતી જાય છે

આરે નિર્દેષ નીતે તેમને આપણે દેસાડ બંધ એ ડીએ ત્યાર
આપણ અનગન બને મનાય, આપણા ફર્નમા કેઈ અતર પડતુ
નહી એન્ધિય દે અનીન્ધિય મુખોના આગમનથી ન તો આપણે નાચના
સાગીમે ડીએ દે ન એના બત્વાથી રોના મેમીમે છીએ એડ
ત્રેક્ષકની જેમ મને સ્થિતિઓનો નમાનો જોયા કરીએ ડીમે આપણા
અન્તર્મનના ડિયણુમા જનગી. સૂત્રમા મૂલમ ગિચિતિની પાણુ પગિ
વર્તનગીનતાનુ નિર્ગીતચુ કરતા કરતા આ અનિત્યતાની ગહન મન્યાઈ
પ્રયે સમ્યગ્દષ્ટિ જો છે, કે જે આપણો આ પર્વતનગીનતાવી
પ્રભાવિત થતા મયાવે છે એમરણી નિર્દેષ અને નિમ્મુદ્ધ દષ્ટિ વડે

આપણે પ્રત્યેક પાત્રની ગિચરિને ની ખીએ છીએ અને તેનું મુખ માનીએ છીએ *

નિઃકારાન માનકોનો અનુભવ

ક્રોધ વેગ આદિ વિકારોને વશ ન વધુ એનું પાતે ઇચ્છે તો હોવા છતાં, મામાન્યત માનવી કોઈ પણ ધર્મના, ચક્રિન કે પરિસ્થિતિ પ્રતિ, પૂર્વમચ્છારવશ, અવશપતો પ્રતિ ક્રિયા કરે તો રહે છે આ નાધન મા પ્રતિષ્ઠિત નાધન આનર મનમા વિકાર જોઈ એ ક્ષણે જ શરીરમા અનુભવાતી સ રે નાઓ દ્વારા સાવધ બની વિચારના હુમલાને ખાળી શકે છે-તેના પ્રવાહમા તટાર્થ જતો નથી

ચિત્તમા ઊભા વિચારોનું પ્રતિબિંબ આપણા શરીરમા પડે છે મનમા જોઈતો ન થેડ વિકાર શરીરમા કે રૂક મ વેળા જગાડે છે વિપત્ત્યનાના અજ્ઞાન દ્વારા એ સદૃશ મ રેહનાઓ ને જોવાની-અનુભવવાની ક્ષમતા આપણા ચિત્તમા પ્રગટે છે અને સાથેમાથ તેના પ્રત્યે તત્ત્વ દૃષ્ટાંટવાનો મહાવેગ પણ થાય છે અભ્યાસ પુષ્ટ થતા જીવનની નાની મોટી તત્ત્વેક ઘટનાને માખીના ને નિર્લેપ ને ને નિકાળવાની ક્ષમતા લાધે છે, દેહાધ્યાસ મોળો પડે છે અને જીવના ખીજભૂત કર્તા મોક્ષતા ભાવમાથી બહાર નીકળાય છે

શ્રી અયનાતમણુ ગોચ મ પ્રશ્નકથા - વિપત્ત્યના *
(માનિષ પત્રિકા) વર્ષ ૧ અક ૧૨માથી સાબાર ઉદ્દન

દેહુથી પોતાના અનગ અસ્તિત્વની મહાનતા વધતા
દ્રુપદાભાવ ઉત્તરોત્તર પ્રગાઠ બનતો જાય છે, ત્યારે -

“ કર્તા બ્રાહ્મણ કર્મી તો વિભાવ પતે જ્યાય
દત્તિ વગે નિગ્ન નવના, થયો અર્પણ ત્યાય
હૃદે દેવધામ તો, નહિ કના તુ કર્મ,
નહિ બેધ તુ તેહનો, એ જ ધર્મનો મર્મ ”

- આ પદ્ધતિઓનો મર્મ માધક અનુભવે માણી શકે છે

વિપત્તિના પી સાધનામાં પ્રગતિ કરના કેલ્પિણ મત-
પદના મુમુક્ષુને પ્રતીતિ થાય છે કે, પોતાના મત પદના
શાસ્ત્રોનું અને આ મત મહાયુરુષોના વચનોનું હાર્દ હવે
જાણે તેની માટે નવ્ય પ્રગટ થાય છે આમ, નિઃપૂર્વક
અને તત્પર ભાવે આ માધના પ્રક્રિયાનો અખતરો કરનારને
પ્રતીતિ થાય છે કે એ મર્મે જતા તેની ધર્મશ્રદ્ધાને - જો
તે સાચી હોય તો - કર્મી આથ આવતી નથી હિસાબી એ
વધુ પુષ્ટ અને નિર્મળ બને છે કિંતુ, આ અનુભવ મુધી
પહોંચવામાં મુશ્કેલી એ રહે છે કે આ પ્રત્યક્ષ માન્યતાઓ
અને બધનો વટાવીને, ‘અન્ય ધર્મની’ આવી ગેર માધનાનો
અખતરો પણ કરવાનું નાહ્ય ઓછી વ્યક્તિઓ કરી શકતી
હોય છે એનું માકુમ તે વ્યક્તિ જ કરી શકે જેની મુમુક્ષા
ઉત્કટ હોય, જેની દષ્ટિ પૂર્વગ્રહમુક્ત તટસ્થ હોય અને
પોતાના હિતાહિતનો વિચેદ કરીને નિર્જ્યાતમક કદમ ઉપાડવા
માટે જરૂરી આતરસૂઝ અને ઇચ્છાશક્તિની મૂડી જેની
પાસે હોય

આ મહર્ષિમા, મુમુક્ષુ પોતે જ સાધના અંગે ૨૫૮ દષ્ટિ મેળવી લે તે તેના હિતમાં છે સાધનાના સાધક-આધક તરફ વિશે તેમ જ વિવિધ સાધનામાર્ગો અંગે તેણે સાવ અજ્ઞાન ન રહેવું જોઈએ, કારણ કે જ્યાં અજ્ઞાન હોય ત્યાં ભય અને જ્રમ પાગર છે, પોચાય છે, નબળે છે અજ્ઞાન-જન્ય જોગી બીતિ અને જાતિઓને હીધે માયા માધના માગે તે જઈ શકે નથી કોઈ પ્રમળ પુરુષોદયે કોઈ માયા માધના માંની વાત તે સાંભળે અને એ માર્ગે જવાની ઈચ્છા કરે - એ માર્ગે ઢગ માદવાની તક તેને માપડે ત્યારે, 'સ્વધર્મે નિવન શ્રેય, પરધર્મે બયાવડો' નો હાક - અદ્વાબ્રહ્મ થવાની બીતિ - બતાવી, સામ્રાજિક મમત્વના પાળમાં બદ્ધ કુળગુરુઓ તેને એ માર્ગે જતા વારે છે

પોતાના વર્તુળની બહાર જઈને આવા કોઈ માયા માધનામાર્ગનો અખતરો કરવા દબાવતા મુમુક્ષુએ નમસ્ક પડેની વાત તો એ કરવામાં આવે છે કે, 'વ્યાનમાર્ગે જતા ક્રિયાકાંડ છૂટી જશે, અને અદ્વાબ્રહ્મ નડી જશે' પણ જેઓ ક્રિયાકાંડનું લક્ષ્ય તુ છે તે તબક્કા હોય, 'મુનિના અને ગૃહસ્થના સર્વ પ્રતિનિધિ અને નમ્રણીયે બાહ્યચર્યાનું લક્ષ્ય નિર્મળ વ્યાનયોગની પ્રાપ્તિ છે' આ શાસ્ત્રોક્ત તથ્યથી પરિચિત હોય અને, ગૃહસ્થ માધકો પશુ ધ્યાનમાર્ગે ગતિ કરવાના અધિકારી છે એ પશુ હોય, વળી ભાવ અને ઉત્તેજ

ચર્ચા છે તેનું મૂલ્ય કેટલું^૩ એ વિશે પણ જેઓ સમાન હોય તેમની આગળ ‘ક્રિયાકાંડ છૂટી જવાની’ દલીલ બુદ્ધિ માગિત થાય છે, અર્થ નય છે તેઓ તો મામેા પ્રશ્ન કરે છે કે, તું વ્યાન એ ‘ક્રિયા’ નથી ? તું પૂજપાઠ, પડિલેહણ, પ્રતિક્રમણ આદિ જે ક્રિયામા હાવપગ હવાવવાના હોય તે જ તમારે મન ‘ક્રિયા’ છે ? આત્માનુભવમ્ પન્ન આપણા પૂર્વજો તો કહે છે કે “ક્રિયા યોગ અભ્યાસ હે, ફલ હં જ્ઞાન અમય”^૪ અર્થાત્ ‘ક્રિયા’ શબ્દની તેમને ધારણા મ્યાનમમાધિ અટક પ યોગાભ્યાસ પશુ અભિપ્રેત છે

વળી, ‘આટલા નત નિયમ, આટલા પૂજ પાઠ, મામા યિક, પ્રતિક્રમણ, પૌષ્ટ દે આટલા અ વ કોર્ડ ધર્મકંડ કરવાની મુન્નિ મળે’ એમ ન કરેતા ગામ્જાગ મહર્ષિઓએ અણુ ભાષામા એ વાત જણાવી છે કે “મયમ, સત્ય, શૌચ, શ્રદ્ધાચર્ય, અપન્નિહત, તપ, ક્ષમા, મરણના, નમ્રતા અને નિરીહતા (મતોર) — આ દ્વાવિધ ધર્મ શ્રી નિનેશ્વરદેવોએ કહ્યો છે, જેનું આરાધન કરનાર આમા મસારમાગમમા ફગનો નથી”^૫ તાત્પર્ય એ છે કે, મુક્તિ ક્રિયાનામા પ્રવૃત્તિ ઓલી છે કે વત્તી એની સાથે નહળાયેની નરી પણ, ઉપ ચુક્ત ગુણોના વિજય સાથે તેનેમળધ છે,^૬ ‘ધર્મ’ શબ્દથી શાસ્ત્રકાગેને ઉપચુક્ત ગુણો અભિપ્રેત છે, નહિ કે અમુક ક્રિયાકાંડ (ક્રિયાકાંડ તો — ગુણવિજયમા મહાયત્વૂત થના હોય તેટલા અરો ૪ — ઉપચાગ્યવી ધર્મ કહેવાય છે) જાણીઓએ અમદિધ શબ્દોમા એ ફોડ પણ પાડ્યો છે કે “દેવદર્શન,

પૂત, પ્રતિક્રમણ આદિ આવશ્યક ક્રિયા પ્રયેના અનુગમથી અને શ્રી નિનવણી ઉપરની પ્રીતિ વડે ત્વર્ગ મુખે મળે, પણ પરમપદની પ્રાપ્તિ એનાથી વળી નવી" "૫-પરમપદની પ્રાપ્તિ અર્થે તો જ મનાન આવશ્યક છે, અને તે ધ્યન સાધ્ય છે" આ વાત દેમ બૂઝી જાયો છો ?

વ્યક્તિ ધર્મના ઉપર પ્રાપ્ત થઈ મરે ત્યાં જો ક્રિયાપદ કે અને તે જો રીતે કે, તે જ અરના ક્રિયાકાંડ વર્ણો પછી જે તે જ રીતે કર્યા કે એવો જ એ ગણવામાં કયું શાળપણ છે ? બીજા ધા જુનો વિદ્યાર્થી જે ગણિત-ભૂગોળ-વિજ્ઞાન જાણે એ જ ગણિત-ભૂગોળ-વિજ્ઞાન નું હાડ-કૂલનો વિદ્યાર્થી પણ જાણે ? કાંદે-જમ એ વિષયો જેનાર પણ નુ પ્રાયશઃક શાળાના પાઠ્યપુસ્તકો તરફ ને બેસશે ? વિષયો એના એ દોષ પણ એના પાઠ્યપુસ્તકો નવા આવે, વિષયો બ્યાપ અને ઠી જાય વધે, પ્રશિક્ષણની પદ્ધતિ પણ બદલાઈ જાય, તંમ ધર્મજીવનમાં પણ વ્યક્તિના આ મ વિકાસનું નાર બદલાય, તદનુમાર ક્રિયાકાંડની પરિપાત્ર બદલાય એ નુ સહજ નથી ? 'ક્રિયા' રહે, પણ તેના બાકા આકાં પ્રકાર એના એ જ કેમ રહી શકે ? મુશ્કેલી ભાનુતો ફેરફાર વિદ્યાર્થી વર્ષો મુખી ઉપના ધા જુના ઉબે પરોચે જ નહિ, એ જ પાઠ્યપુસ્તકો, એ જ અભ્યાસક્રમ અને એ જ લેસન ધૃતો રહે તો એ વિદ્યાર્થીને 'કોડ'નું ગિરદ ન મળે ? એના માગાપને ચિતા ન થાય ?

વળી, દશ વર્ષ પૂતપ્રતિક્રમણ કર્યા પછી જે તે

કરનારના ચિત્તની સ્થિતિ એની એ જ રહેતી હોય અને બીજી બાજુ, દશ દિવસ દોડ અન્ય ક્રિયા કરનાર પોતાના ચિત્તની સ્થિતિમાં સ્વયં પણ શુભ પરિવર્તન-પહેલા કરતા કંઈક અધિક એકાગ્રતા અને નિર્મળતા પ્રાપ્ત થયાનો અનુભવ કરતા હોય, તો એ ‘એને પહેલાની માગી ક્રિયા ધૂટી જાય’ એ ભયે, ચિત્તશુદ્ધિ એકાગ્રતા અને મમતાની વૃદ્ધિનો અનુભવ કરાવતી તાર્કિકાધિક ‘ક્રિયા’નો પ્રયોગ કરી જોવાનો પણ ઇન્કાર કરવો એ તુ બાપના કુવામા ખૂટી મરવા જેવો ઘાટ નથી ?

પર્યુપણ પર્વમાં ચોસક પહોરી પોષધ લેવાના અવસરે દોડ એમ વિચારે કે, ‘મારે તો પ્રભુપૂજ કરવાનો નિયમ છે, પોષધ કરવા જતા પ્રભુપૂજ જોડે એમાય છે, માટે પોષધ નથી કરવા’ તો એને તમે શી મવાહ આપો ? પૂજા જતી કરીને પણ પોષધ કરવામાં જિનાજાનું વિશેષ પાલન થશે એમ જ કહેવો ને ? તેમ, એજલા બાહ્ય ક્રિયાકાંડને જ સાધ્ય માની તાર્કિક સમત્વ ધારણા, બ્યાન આદિ અતરંગ યોગસાધનાની ઉપેક્ષા થઈ રહી હોય ત્યાં, એ ન ભૂલવું જોઈએ કે નિર્જરાનું પ્રધાન અંગ જે તપ કહ્યું છે તેના બાર ભદો પૈકી ધ્યાન અને કાર્યોત્તમગને શુ ખુદ ભગવાન મહાવીર પ્રભુએ સર્વોત્કૃષ્ટ તપ નથી કહ્યું ? અને “કોડો જન્મના ઉચ્ચ તપથી જે કર્મનો ક્ષય થાય તેટલા કર્મ મમત્વમાં પ્રતિષ્ઠિત સાધક એક ક્ષણમાં જ ખપાવી દે છે”^૬ એવો ખુલદ ઉદ્ઘોષ શુ આચાર્ય હેમચંદ્રસૂરિ જેવા પ્રખર યોગ-

વિદ્-યોગનિષ્ઠ ધમનેતાએ નથી કર્યો? વિષયના શિબિરેમા રોજના નવ-દશ કનાક મમત્વ મને ધ્યાનનો અભ્યાસ કરવાનો હોય છે, અને તેમા યે 'અધિહાન' કરવાનું હોય ત્યારે તો પૂરો સળંગ એક કલાક કશા યે કુવનચન વિના-આખનો પવનરો સુખા માર્યા વિના-અડોલ આસને નિશ્ચલ બેઠીને મમલાવપૂર્વક ધ્યાન કરવાનું હોય છે એ ગીતે કલાકો સુધી મમત્વ ધ્યાન અને કાયામર્મનો અભ્યાસ કરતા નિષ્ઠાવાન મુમુત્સુનો, એની 'ક્રિયા છૂટી ગઈ છે' એમ કહીને, ઉપહાસ કર્યો એ તું ખુદ મહાવીર પ્રભુનો જ ઉપહાસ નથી?

આમ, 'ક્રિયાકાંડ છૂટી જવાતી' વાતથી જે ન ભરમાય તેની સમક્ષ ધર્મના એ રખેવાળો નવું શબ્દ અજમાવે છે-તેઓ તેના દ્વિરાગને-માપદાયિક મેહુને-મહેરે છે

જેને વિષયનાનો કોઈ અનુભવ નથી હોતો, કે જેની પાને એ સાધનાની પૂરી અને યનાય માર્ગિની મુખ્યા નથી હોતી, એવા એ ધર્મપરિતો વિષયના વિરે માલગેની ઊડતી અનૂગી વાતોના અને થડ મનનો અભ્યાસ કરતી વખતે બૌદ્ધ દર્શન વિરો તેમના મનમા ડગ બનેની માન્યતાઓના આધારે તર્ક કરે છે કે, 'એ તો બૌદ્ધ ધર્મની પ્રક્રિયા છે બૌદ્ધ દર્શન હાથિકવાદનું પ્રતિપાલક છે કુતુસૂન નય ઉપર તેનું મરાણ હોવાથી વતમાન હાજુની જ તે વાત કરે છે, નિત્ય આત્માને તો તે માનતું જ નથી, એટલે તે ધ્યાસને અને જડ શરીરને જોવાનું કહે છે ન ત્યાગ, ન તપ, ન ભગવાનનું

ધ્યાન, ન આત્માનાં વાત-બમ, માત્ર જક શરીરને જોયા કરેા અને શ્વાસ ઉપર ધ્યાન રાખેા ! એનાથી શુ વળે ? લતા માણુમ ! જડનુ અવગળન લઈને કોઈ આત્મોન્નતિ શી રીતે માધી શકે ? અર્વાત્ તે નિષ્કર્ણ અને જેનો માટે તો તુલકસાનકારક સાધના છે ’

આમાની દાર્શનિક ચર્ચામા ઊતરીને અહી આપણે આટમાર્ગે ફટાઈ જવુ નવી એ અગે મે અન્યત્ર - ‘આપણે આત્મનિરીક્ષણ કરીશુ ?’ નામના મારા પુસ્તકમા- વિસ્તારથી વાત કરી છે દર્શનોનો વિવાદ શામાથી જન્મે છે અને સાધકના જીવનમા દાર્શનિક માન્યતાઓનુ મ્થાન શુ છે એની વિશદ જાણવટ એ પુસ્તકમા થઈ છે (જિજ્ઞાસુઓએ પ્રસ્તુત મુદ્દા અગે વિશેષત તેનુ છર્કું પ્રકરણ- ‘મુમુક્ષુની બે પાખ વજ્ઞાનિક્ષ્પિ અને માધકૃત્તિ’ જોઈ જવુ) અહી તેની પુનરુક્તિ ન કરતા, સાધનાના અભ્યાસ અને અનુભવ સાથે સકળાયેલ મુદ્દાઓની જ થોડી છણાવટ કરી એ બાબત નિશક બનીએ પહેલા આપણે એ જોઈએ કે શ્વાસોશ્વાસને અને આત્માત્મિક માધનાને કઈ સબધ છે ખરે ?

શ્વાસ અને મનનો સબધ

ચિત્તને સ્થિર કરવા માટે યોગવર્તુળોમા પ્રાણાયામને સર્વત્ર ધ્યાન મહત્ત્વ અપાયુ છે એના મૂળમા એ મિદ્ધાન રહેલો છે કે પ્રાણ અને મન પરસ્પર મકળાયેલા છે એકનું નિયમન કરેા કે બીજાનુ નિયમન આપોઆપ થઈ જાય છે ૧૦

ચિત્તમા ઊડતા વિચારપ્રવાહ અને આપણા શ્વાનો શ્વાસને કઈક સંબંધ છે એની પ્રતીતિ આજે તો વિજ્ઞાને વિકસાવેલા કેટલાક સાધનો પણ આપે છે. જા એલેક્ઝાન્ડર કેનને ગ્રોપેલા ‘ડેનન માઈક્રોસ્કોપ’ દ્વારા માણસના ચિત્તની વિલિનિત અવસ્થાઓનો નિર્દેશ મળી શકે છે એ યાદનો મુખાવટો. —માસ્ક પહેર્યા પછી વ્યક્તિની શ્વસનક્રિયાની ગતિ વિધિની નોંધ એ યત્ર વડે આવેખ — શ્વાક ઉપર ધાય છે આ આવેખ પરથી વ્યક્તિના ચિત્તની સ્થિતિનો — એ જ્ઞાત છે કે ચિત્તાશ્રસ્ત ? જ્ઞાનમા લીન છે કે વિશ્લિપ્ત ? હિપ્નોસિસની અસર નીચે છે કે સંગીતશ્રવણમા તન્મય છે ? ઇત્યાદિનો — જ્ઞાન એ વિચરના વિશેષજ્ઞ આપી શકે છે. આ ઉપરથી એ સમજી શકાશે કે આપણી શ્વસનક્રિયા અને વિચાર પ્રક્રિયાને પરસ્પર નિશ્ચિન સંબંધ છે જરા અવનોમન કરીશું તો આપણને દેખાશે કે ક્રોધથી ધમધમતી વ્યક્તિનો શ્વાસ અડપથી આવે છે, જનારે જોડા ચિત્તનમા મગ્ન વ્યક્તિનો શ્વાસ ધીમી અને શાંત ગતિએ વહે છે મન અશાન હોય તો શ્વાસોશ્વાસ અનિયમિત, દૂન અને તૂંક આવે છે.

મન જેટલું શાંત તેના પ્રમાણમા શ્વાસોશ્વાસ નિયમિત, શાંત, ધીમા અને લયમદ્ધ આવે છે એથી ઊંડું, જો શ્વાનોશ્વાસની ગતિ જ્ઞાત, ધીમી, લયમદ્ધ કરવામા આવે તો અશાંત ચિત્ત પણ જ્ઞાત થતું જાય છે અર્થાત્ ચિત્તની સ્થિતિ અનુસાર જોમ શ્વાસોશ્વાસની ગતિમા

ફેરફાર થાય છે, તેમ શ્વામોશ્વામની ગતિ બદલીને ચિત્તની સ્થિતિમાં પરિવર્તન આણી શકાય છે. આવી, ચિત્ત ઉપર કામ્ય મેળવવા માટે, ઠરેક આધ્યાત્મિક મન પવના સાધકો એક યા બીજા કેપે પ્રાણાયામનો આશરો લે છે.

મામાન્યતઃ શ્વામોશ્વામની ક્રિયા અનૈશ્વર્ય છે, પણ તે ઇચ્છાશક્તિ^૧ નાનનતુઓના નિયંત્રણ હેઠળ પશુ આવી શકે છે તેવી ચિત્ત કરતા શ્વામોશ્વાસની ક્રિયાનુ નિયંત્રણ કરવું મહેતુ પડે છે. આવી ચિત્તની દોડને પોતાની ઇચ્છાનુસાર ન રોકી શકનાર પ્રાણિક અજ્ઞાસી શ્વામોશ્વામના નિયંત્રણ દ્વારા વ્યવસ્થા ચિત્તની એ દોડ ઉપર અકુશ મેળવી ધારણા પ્રાપ્તના અભ્યાસમાં નરણનાથી પ્રગતિ માંડી શકે છે.

‘શ્વામોશ્વાનના અનન્યને ચિત્તસ્વરૂપ’ના આ મિદ્ધાત્મક સ્વીકાર અને પ્રયોગ જૈન માધના પ્રજ્ઞાનિમાં પૂર્વે વ્યાપકપણે થયો છે એની પ્રતીતિ આગમોમાં આવતા, કાચો સ્વભાવની અવધિ દર્શાવતા, ઉદનેજો આપે છે મુનિના અને શ્રાવકના દૈનિક અનુષ્ઠાનોમાં કાચોત્સર્ગની ક્રિયાની એવી વ્યાપક મૂલ્યણી છે કે જેથી આ પ્રક્રિયાનો અમ્ભામ હરહુ મેશ વતો રહે એક પ્રવૃત્તિમાંથી બીજી પ્રવૃત્તિમાં-ક્રિયામાં જતા, તે ક્રિયાનો પ્રારંભ બહુધા ‘ઈરિયાવહી પ્રતિક્રમણ’થી કરાય છે કે જેમાં પચીસ શ્વામોશ્વામ પ્રમાણ કાચોત્સર્ગ કરવાનું વિધાન છે, અર્થાત્ તન કે મનને [લુપ્ત કરતી કોઈ પણ પ્રવૃત્તિ પછી નવી પ્રવૃત્તિમાં જોડવાનું હોય ત્યારે પચીસ

શ્વાસોશ્વાસ મુખી કાયાને સાવ શિથિલ અને નિશ્ચલ રાખી,
 મૌન રહી, શ્વાસની ગતિ માથે ચિત્તને શાત થવા દેવામાં
 આવે, જેથી પછીની ક્રિયા શાત, સ્વચ્છ અને એકાગ્ર
 ચિત્તે થઈ શકે જુદા જુદા નિમિત્તે અને સમયે કરાતા
 કાયોત્સર્ગની ક્રિયા એકમરખી હોવા છતાં એનો સમય
 દરેક પ્રસંગે એકસરખો નથી કાયોત્સર્ગની એ વિવિધ
 સમયમર્યાદા શ્વાસોશ્વાસની મધ્યાયા સૂચવાઈ છે^{૧૨} જેમકે
 ઇરિયાવહી પ્રતિઠમણનો ઝડસગ પચીસ શ્વાનોશ્વાસ પ્રમાણ,
 થોય (મુનિ) પૂર્વે આડ શ્વાનોશ્વાસ પ્રમાણ, તો પ્રભાતે
 'દુસુમિણુદુસુમિણ' નો એકો આડ શ્વાનોશ્વાસ પ્રમાણ
 ઇરિયાવહી પ્રતિઠમણનો વિધિ તો મુનિને ડગલે ને પગલે
 કરવાનો હોય છે અર્થાત્ મુનિને એવી 'ઇરિયાવહી'ની ક્રિયા
 નિમિત્તે ટાઝ અનેક વાર થતા પચીસ શ્વાનોશ્વાસ પ્રમાણ
 કાયોત્સર્ગમાં આ પ્રક્રિયાનો અભ્યાસ સતત ચાલતો રહે
 એવી સુઠર યોજના મુનિની દિનચયામાં છે પરંતુ, ગમે
 તે કારણે એ પ્રજાનિન આજે આપણે જોઈ જોય છીએ
 એટલું જ નહિ, અજ્ઞાનવશ આપણે એ માત્રી માધનાનો
 વિરોધ કરવા દૂરી પડીએ છીએ !

આનાપાન સત્તીમાં પ્રાણાયામની કોઈ અટપતી કે
 ભેખમી ક્રિયા ન હોવા છતાં, ચિત્તની દોડધામ ઘટાડીને
 તેને શાત અને એકાગ્ર કરવામાં તે ઘણી અમરકારક પુર
 વાર થઈ છે જ્ઞાનમાર્ગના સમર્થક શ્રી રમણ મહર્ષિએ પણ
 'આ મવિચાર' અને 'હુ કોણ ?'ની એમની વ્યાનપદ્ધતિને

જેઓ અનુમતી ન શકે, તેમને પ્રારભમાં, ચિત્તની સ્થિરતા અર્થે શ્વાસોશ્વાસનું નિગીશણ કરવાનો અભ્યાસ ઉપયોગી બન્યાલો છે ૧૩

વિષયના શિબિરોના પ્રારભમાં કરાવાના આનાપાનના અભ્યાસ દ્વારા કેવળ ચિત્તનો એકાગ્રતા નહિ પણ, એની સાથેમાન ચિત્તમાં ઊઠતા વિડાગે પ્રત્યે સલામતા પણ ફેળવાય છે અને, ચિત્તને નિર્મળ રાગ, દ્વેષ કે મોહ મૂઢતાના વિકારોથી મુક્ત રહેવાની અર્થાત્ દ્રષ્ટાભાવની કળ વળી પણ તેની અતર્ગત રહેતી છે આનાપાનમાં તે ક્ષણના શ્વાસને, તેની ગતિમાં ફેરફાર કરવાનો કોયો પ્રયત્ન કર્યા વિના, તેના સ્વાભાવિક રૂપમાં જ નોવાનો હોય છે-અર્થાત્ એ સાધનાના પ્રારંભથી જ, કર્તા બે જ્ઞા બન્યા વિના, શુદ્ધ આશીભાવનો એકડો ઘટાવાય છે તો, બહિર્મુખતામાંથી ચિત્તને અતમુખ કરતી અને ભવબ્રમણના ખીજમૂલ કર્તા ભોક્તાભાવમાંથી કમચ બહાર કાઢતી એ સાધનાને ‘નિજળ’ કે ‘મુમુક્ષુને માટે અનિષ્ટ’ કેમ કહી શકાય ?

ઉપર્યુક્ત હકીકતોના પ્રકાશમાં એ મનજીવુ મુશ્કેલ નથી કે, યોગમાર્ગના પ્રારંભિક તથ્યોથી પણ જે આવ અગત્ય હોય તે વ્યક્તિ, અવધા આપદાયિક મમત્વવશ, નિષ્ઠાવાન મુમુક્ષુઓને પણ ઈરાદાપૂર્વક બિંધે પાટે ચડાવવા મથતી વ્યક્તિ જ એવી વાતો કહે કે જડ શરીરને કે શ્વાસને નોવાથી શુ વળે ? દ્વિરાગી જનનાને પોતાના ‘વાડા’માં

બાધી રાખવા માટેના પ્રયાસ સિવાય એમાં કયો 'ધર્મ' રહેલો છે ?

સાચા અધનામાર્ગે જતા મુમુક્ષુઓને આ ગીતે, જાણી જોઈને બુદ્ધિ-નાહિત કરી, એ માર્ગે જતા તેમને વારનારને અતરાય અને દર્શનમોહનીય કરીને બાધ — અનેક જન્મ-જન્માતરો સુધી જે એને સાચા ધર્મમાર્ગેથી દૂર રાખે એવો કર્મબાધ — ગુ ન થાય ? કમરડામાં રહે કે ધર્મશુદ્ધિ માનવ્યું પદ અને બુદ્ધિચાતુર્યના બળે જગતની આખામાં ધૂળ નાખી શકાશે કિંતુ, પ્રકૃતિની આખામાં ધૂળ કોઈ નાખી શકતું નથી કર્મબાધની અશ્વ અગ્નિ વ્યવસ્થાને કોઈ થાપ આપી શક્યું નથી માટે, જાણ્યે અજાણ્યે પણ આની પ્રવૃત્તિમાં હિંમ્નેશ્વર ન બની જવાય એ ભવબીડા આત્માઓએ જેવું રહ્યું ખીછ બાજી, આવી કોઈ ભ્રમજાળમાં ફસાઈ ન જવાનું તે માટે મુમુક્ષુએ પણ બાળાવાકર પ્રમાણમાંની મનોવૃત્તિ ત્યજી દેખે, શ્રી જિનાશ્વર શી છે તે જાણવા સમજવા યથાશક્તિ યથામતિ પ્રયત્નશીલ બનવું ધરે અને આ સદર્શમાં રાત્રીપુટપોએ મુમુક્ષુને જે સ્પષ્ટ માગ દર્શન આપ્યું છે તેના ઉપર મનન ચિંતન કરી આ પ્રશ્ન અંગે નિશ્ચય બની જવું જોઈએ

તત્ત્વત્રાહી તટસ્થ નિઃસ્વારથક

સામ્પ્રદાયિક વાતાવરણમાં જેમનો ઉદ્ધેશ થયો હોય છે તેવા મુમુક્ષુઓ સામાન્યતઃ પોતાના મનપસંદ કે સપ્રદાયમાં

પ્રચલિત ન હોય તેવા કોઈ વિચાર કે માધના પદ્ધતિને - તે પોતાને લાભપ્રદ જણાતા હોય તોય - અપનાવતા અચળતા હોય છે, કાનુ કે બ્રહ્મજ્ઞ થઈ જવાનો હાઉં માત્રદાયિક મમત્વના પાશમાં બદ્ધ કુલશુભ્રો એની નામે નવત ધરતા હોય છે પરંતુ જ્ઞાની પુરુષો તો દોષશય અને શુભવૃદ્ધિમાં જે ઉપકારક જાણે તેને, 'પોતાનું' અને 'પરાયું' એવા વિભાગ પાડ્યા વિના, તેની શુભવૃદ્ધિના ધોરણે જ અપનાવવાનો અનુભવ કરે છે આચાર્ય હરિભદ્રસૂરિ મહારાજ 'યોગમિદુ' માધના ઉપમ કારમાં કહે છે કે શાગુ માળમે 'પોતાનું' અને 'પારકું' એવા ભેદ પાડ્યા વિના જે માયુ જણાય તે સ્વાકારણુ ૧૪ તત્ત્વર્ણી શ્રીમદ્ ગણેશ તદ્દશ્ચ જિજ્ઞાસુઓને પદ્યદર્શન કરતા, સંપ્રેષમાં પપ્પ મરણ અને વેધક લાપામાં, આ તત્ત્વનો યુગદ પડ્યો પાડ્યા ગાયુ છે કે,

“અર્જુન કોઈ સ્ત્રી, હજો તમ સિં તેહ
નત્યન અનુભવ મરી, એના ગો સને ?
ઝાડી મત સર્વન તણો, આનંદ તમ રિપ પ
કળો માર્ગ આ માધને, જન્મ તેજના ન પ
જનિ વેરનો બે નહિ, કળો માર્ગ ન હોય,
માને તે મુક્તિ લો, એહમાં બે । ક્ષય ’ ૧૫

તત્ત્વદર્શી પુરુષોના ઉપદેશની આ લાક્ષણિકતા હોય છે તેઓ કોઈ મત પવના પક્ષકાર ન જનતા, નિર્લોભ સત્યના જ સમર્થક અને પ્રબોધક રહે છે ‘પોતાનો મત પથ જ સાચો છે, બીજા ‘જોગ’ આ વલણ એ વાતની આડી ખાય

છે કે એ વ્યક્તિ કે મમદનો આધ્યામિક ઉવાડ શૂન, ચિતા અને ભાવના એ ત્રણ જ્ઞાન પૈકી, પ્રથમ જ્ઞાન-શૂનજ્ઞાન-ની દશા સુધીનો જ છે એ વ્યક્તિ કે વગર ગાત્રના માત્ર શબ્દો જ પકડીને બેસે છે, એના મર્મ સુધી એની પહોંચ નથી હોતી એવી વ્યક્તિને બધા અગમો-શાસ્ત્રો કોઠે રમતા હોય તેાય જિનાનાના તાત્પર્યથી તો તે અજાણ જ રહી ગઈ હોય છે * જ્ઞાનોએ ભારપૂર્વક જણાવે છે કે શાસ્ત્રોનું જેહો કેવળ શ્રવણવાચન જ નહિ, પણ ચિત્તમનન પરિશીલન કર્યું હોય તેને સ્વપક્ષનો ઉપર્યુક્ત આધારો મોહ રહેતો જ નથી ૧૬ શૂનની સાથે ચિત્તમનન અને અનુભૂતિનું તત્ત્વ લખના દિષ્ટિ તત્ત્વ અને મારગાહી બને છે જેની દિષ્ટિ સ્વપક્ષના મોહથી અર્થાત્ દર્શિગથી આવૃત્ત હોય તેવા 'શુદ્ધો' અધૂરા ને અજ્ઞાન જ બાંધવા આપણા પૂર્વ મહર્ષિઓએ તો સ્પષ્ટ જ કહ્યું છે કે -

‘મનિ નિગ કે પરામે જિન કુ લે દ ૧૩
મોહ જનને સો ૧૨ ન લ’ ત્રિસુખ ભગ ૧૭

સામ્રાપિક જનનને બહેકાવનારા એ અધૂરા અને અજ્ઞાન ‘ધર્મના રખેવાળો’ના સ્વાડે ચડીને ન પ્રદાયિકતાના

* આ મુજબની જગ્યા પર અગમોમા પારગત ના જિનાનાના ખોવથી રાચેલા એ નીર્દેશ દેડગ નેખડે આપણે આ મનિરીક્ષણ કરીયું ? (નકચી મીત્ર ૧૭ ૨૫-૨૬ પ્રથમ આવૃત્તિ) માં કરી છે

વમળમા અટવાઈ જઈ, સમજાવતુ પ્રાયોગિક પ્રશિક્ષણ આપતી આવી મરણ, નિર્દોષ અને અમરકારક સાધના પ્રક્રિયાથી દૂર રહેવું એમા શાણપણ નથી આદવાદથી ભાવિતમતિવાળા આપણા પૂર્વાચાર્યોએ દેહ પાડીને આ વાત બુલ્લદ મ્બરે ઉચારી છે કે, “જેણે મમતા પ્રાપ્ત કર્યું તેની મુક્તિ નિશ્ચિત - ચાહે તે મૃતપ્રાય હોય કે નિઃશ્વર, જીવ હોય કે જીવહીન, સૌ હોય કે વૈષ્ણવ”^{૧૮} માટે, “હું આત્મન ! તું શાપો હો તો તે જ ગુરુની સેવા કર, તે જ શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કર અને તે જ તરુની ભાવના કર કે જેનાથી મમતારૂપ અમૃતનો તું આસ્વાદ પામી શકે”^{૧૯}

“ તત્ જ્ઞેય સત્ત્વ-સમ્મતમ્ । ”

જ્ઞાનીઓ સાધના પદ્ધતિઓ અંગે મુમુક્ષુને જે મહાહ આપે છે તે આ છે કોઈપણ સાધના પદ્ધતિ ‘પોતાની’ છે કે ‘પરાયી’ છે ? - એ ન જોતા, એ જોવું કે તેનાથી પોતાના હોયો ઘટે છે ? શુભવૃદ્ધિ થાય ? આ પ્રશ્નોનો ઉત્તર જો ‘હા’મા મળતો હોય તો એ પદ્ધતિ તેણે વિના સંકોચે અપનાવવી જેનાથી હોયો ખાળી શકાતા હોય, મોહજન્ય સંસ્કારોનો નાશ થતો હોય અને પૂર્વબદ્ધ કર્મની નિર્જન થતી હોય તે મર્મ મુક્તિના જ ઉપાયો છે,^{૨૦} બલે તે અનુષ્ઠાન કે સાધના પદ્ધતિ અન્ય મત-પથમા પ્રચલિત હોય તો પણ તે મર્મજ્ઞ સમત જ છે.^{૨૧}

કેરા પાલિત્ય વડે સાધનામાર્ગની માત્ર વાતોમા જ રચી પચી રહેનારી વ્યક્તિઓ ‘પોતાનું’ અને ‘પારકું’ એ

વિવાહમા અટવાતી રહે છે પણ સાધનામાર્ગની માત્ર વાતોમા જ ન અટકના જીવનમા તેનો અનુભવ કરવાની ઉત્કંઠા ધરાવતા મુમુક્ષુઓ કે પિપ્પુ સાધના પદ્ધતિ કે વિચારને નાણી જોવા માટે 'પોતાનું' કે 'પારકું' એ એકજ કસોટીનો ઉપયોગ કરતા નથી એ કોંગ્રી ઠગાંગી છે કે પિપ્પુ સાધના પદ્ધતિ કે વિચારના સ્વીકાર કે ત્યાગનો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય ત્યારે, તે પોતાના અતરંગ દોષોને શીજી કરવામા અને આત્મિક શુભવૃદ્ધિમા મહાયક નીવડે છે કે બાધક ?- આ માપદંડ અપનાવવાનો અનુરોધ જ્ઞાનીઓએ કર્યો છે શાત રમની પ્રાપ્તિનો માર્ગ સીધતા 'અ-ચાતમ કમ્પદ્રુપ' નામના ગ્રંથમા તેના અનુભવી કર્તા આચાર્ય મુનિમુદરમુરિ મહા રાજે શ્રદ્ધાર્થીઓને જારપૂર્વક અનુરોધ કર્યો છે કે, ઈષ્ઠ સ્થાને પહોંચવા ઈચ્છતો આત્મ, તે સ્થાને લઈ જનાર વાહનને આવકારે છે - તે પોતાનું ટો કે ન હો, તેમ પોતાનું શ્રેય ઈચ્છતા મુમુક્ષુએ મોક્ષપ્રાપ્તિમા હેતુબૂત દેવ, ગુરુ અને સાધના-આ ત્રણની પસંદગી છિત્તાગનો પરિત્યાગ કરીને, અર્થાત્ 'પોતાના અને પરાયા'નો વિચાર જાગુએ મૂકીને, શુભવૃત્તાના નેરણે કરની જોડે ૨૦

માટે કેઈપિપ્પુ સાધના પ્રક્રિયા જિનાશા સાથે સંગત છે કે નહિ ? એ ચૂંચ ઉપસ્થિત થાય ત્યારે દાર્શનિક વિવાદો કે નયનિષેધની અગ્નિ વાતોમા ન ચૂંચવાતા સાધકે એ જોવું કે પ્રસ્તુત સાધનાને અનુસરના પોતાના રાગ દ્વેષ ઘટે છે કે વધે છે ? પદ્ધર્થનનુ અને નયનિષેધનુ બિંદુ જ્ઞાન

ધરાવના ન્યાયવિશારદ ઉપાધ્યાય યશોવિજયજી મહારાજે
 ‘જિનાના શી?’ એ વિષે ‘ઉપદેશ ચક્રમ્ય’ નામના ગ્રંથમાં
 વિસ્તારથી સૂક્ષ્મ ચર્ચા કરી છે, એ આખીયે ચર્ચાને મમે
 દના, પરદર્શનના અને નયનિરોપના એ અ. ગ નાનાએ, એ
 ગ્રંથના ઉપમહારમા મમય જિનાજ્ઞાનો નિર્ણય આપતા કહ્યું
 છે કે “દૂકમા, જિનાજ્ઞા આટલી જ છે કે જેનાથી વ્યક્તિ
 પોતે ગાગદેવમાંથી ઝટ ધૂનકારો મેળવી શકતી હોય એ
 તેણે કરવું-આચરવું””

જિનાના માટે જુ ન ગત છે તે મમજવા માટે,
 તેમજ વાસ્તવિક જિનાજ્ઞા અને જિનાનાના ચોક્કા હેઠળ વહેતી
 કરાતી વાતોને અલગ તારવી કાઢવા માટે ઉપાઠ યશોવિજયજી
 મહારાજે સર્વત્ર પ્રયોજી શકાય તેવી આ નરળ પણ ઉત્તમ
 કોળી - master key - આપણા હાથમાં મૂકી દીધી છે. સાપ્ર
 દ્વાયિક મમત્વના પાશમાં બદ્ધ ગુરુઓ દ્વારા જિનાનાના નામે
 વહેતી મૂકાતી ગમે તે વાતો વિચારે કે માનના પદ્ધતિઓને
 દદિરાગવશ, આજી મીચીને વળગી ન પડના, મુમુતુએ આ
 કોળી દ્વારા ગેતુ સત્ત્વ/તદ્ધ પરખી લેવું ઘટે

સાવધાન-અનુયાયીઓના રિકાન્ માટેની એ માયાજાળોથી

પવમોહચક્ષુ જેટલાક કુળગુરુઓ પોતાના અનુયાયીઓને
 પોતાના વાણી બહારની કોઈ સત્ત્વશીલ સાધના પ્રત્યે આકર્ષાતા
 ગુએ છે ત્યારે પોતાના ગદમાં ગાળડું પડતું અટકાવવા,
 એ સાધના પ્રક્રિયાનો ઉઘાડેછેલ નિષેધ ન કરતા, ચાણક્ય-
 ગુદિ વાપરીને, શ્રદ્ધાળુ અનુયાયીઓના સાપ્રદાયિક મમત્વને

વિવાદમાં અટવાતી રહે છે પણ સાધનામાર્ગની માનવાતોમાં જ ન અટકના છવનમાં તેનો અનુભવ કરવાની હિત હા ધરાવતા મુમુક્ષુઓ કોઈપણ સાધના પદ્ધતિ કે વિચારને નાણી જોવા માટે 'પોતાનું' કે 'પારકું' એ એકજ કનોગીનો ઉપયોગ કરતા નથી એ કસોટી ઠગારી છે કોઈપણ સાધના પદ્ધતિ કે વિચારના સ્વીકાર કે ત્યાગનો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય ત્યારે, તે પોતાના અતરંગ હોયોને ક્ષીણ કરવામાં અને આત્મિક શુદ્ધિમાં મહાયજ નીવડે છે કે બાધક ?— આ માપદંડ અપનાવવાનો અનુરોધ સ્વામીઓએ કર્યો છે શાત રસની પ્રાપ્તિનો માર્ગ ચીધતા 'અ યાત્મ કંપદ્રુપ' નામના શ્રીયમાં તેના અનુભવી કર્તા આચાર્ય મુનિસુદરમૂરિ મહા રાજે શ્રયાથીઓને બાતપૂર્વક અનુરોધ કર્યો છે કે, ઇદ્ર મ્યાને પદોચવા ઇચ્છતો માણસ, તે સ્થાને લઈ જનાર વાહનને આવકારે છે—તે પોતાનું હો કે ન હો, તેમ પોતાનું શ્રેય ઇચ્છના મુમુક્ષુએ મોમપ્રાપ્તિમાં હેતુભૂત દવ, શુદ્ધ અને માધના—આ નણની પમદગી દિરાગનો પરિત્યાગ કરીને, અર્થાત્ 'પોતાના અને પરાયા'નો વિચાર બાતુએ મૂકીને, શુણવત્તાના પો છે કરવી જોઈએ ૨૧

માટે કોઈપણ સાધના પ્રક્રિયા જિનાસા સાથે મગત છે કે નહિ ? એ ગ્રૂચ ઉપસ્થિત થાય ત્યારે દાર્શનિક વિવાદો કે નયનિષેપની અટપરી વાતોમાં ન ગ્રૂચવાતા સાધકે એ જોવું કે પ્રસ્તુત સાધનાને અનુસરના પોતાના રાગ દ્વેષ ઘટે છે કે વધે છે ? પદ્ધર્શનનું અને નયનિષેપનું જિહુ જ્ઞાન

ધરાવતા ન્યાયવિશારદ ઉપાધ્યાય યશોવિજયજી મહારાજે
 ‘જિનાના શી?’ એ વિષે ‘ઉપદેશ રહસ્ય’ નામના ગ્રંથમાં
 વિનાશથી સૂક્ષ્મ ચર્ચા કરી છે, એ આખીયે ચર્ચાને સમે
 ટાં, પદ્મદર્શનના અને નયનિષેધના એ અ’ગ નાતાએ, એ
 નયના ઉપસહારમાં મમત્ર જિનાજ્ઞાનો નિષ્કર્ષ આપના કહ્યું
 છે કે “દૂકમાં, જિનાના આટલી જ છે કે જેનાથી વ્યક્તિ
 પોતે રાગ દ્વેષમાંથી જટ છૂટકારો મેળવી શકતી હોય એ
 તેણે કરવું - આચરવું” ૨૩

જિનાજ્ઞા સાચે જ સગત છે તે સમજવા માટે,
 તેમજ વાસ્તવિક જિનાજ્ઞા અને જિનાનાના જોડા હેઠળ વહેતી
 કળતી વાતોને અનગ તારવી ગઢવા માટે ઉપાઁ યશોવિજયજી
 મહારાજે સર્વાત્ર પ્રયોજી શકાય તેવી આ મરળ પણ ઉત્તમ
 કમોટી - master-key - આપણા હાથમાં મૂકી દીધી છે સામ્ર
 દાયિક મમત્વના પાશમાં જઢ ગુરુઓ દ્વારા જિનાજ્ઞાના નામે
 વહેતી મૂકાતી ગમે તે વાતો વિચારો કે માધના પદ્ધતિઓને
 દક્ષિરાગવશ, આખી મીચીને વળગી ન પડના, મુમુતુએ આ
 કમોટી ઠારા જેવું રાત્ર/તદ્ન પરખી લેવું ઘટે

સાવનાન-અનુયાયીઓના મિકાન માટેની એ માયાળજોથી

૫૫મોહઅત્ન કેટલાક કુળગુરુઓ પોતાના અનુયાયીઓને
 પોતાના વાડા જહારની કોઈ સત્વચીલ માધના પ્રત્યે આઠર્પાતા
 જુએ છે ત્યાં પોતાના ગઢમાં ગાળડું પડતું અટકાવવા,
 એ સાધના પ્રક્રિયાનો ઉધાડેછેગ નિષેધ ન કરતા, ચાલુકથ-
 મુદ્ધિ વાપરીને, ગ્રહાણુ અનુયાયીઓના સામ્રાયિક મમત્વને

પપાળી-પોપી-ઉત્તેજને, તે મત્વશીલ સાધનાના વિકલ્પ રૂપે, એ જ સાધનાપ્રક્રિયામાં અહીં તહીં થોડા ફેરફાર કરીને, નવા નામ હેઠળ, એ બેળસેળિયા પ્રક્રિયાને ‘જૈન પ્રક્રિયા’ તરીકે રજૂ કરી તેના પ્રચારપ્રસારમાં પોતાની સઘળી શક્તિ રહે છે, તો કોઈક ધ્યાનના કળા જાત અનુભવ વિના, કેવળ પુસ્તકિય માહિતીના આધારે જાતે ઘડી કાઢેલી, કોઈ અનુભૂત પ્રક્રિયાને ‘ધ્યાનની જૈન પ્રક્રિયા’ તરીકે વહેતી મૂકે છે અને મુખ્ય જનોને આકર્ષવા સપત્તિ-સમૃદ્ધિ-મિદ્ધિની પ્રાપ્તિના અને કામનાપૂર્તિના મોહક મપનાઓ તેની માથે ભેડી દે છે દષ્ટિરાગમાથી મુખ્ય ન થઈ શકેલા મુગ્ધજનો એ જામક પ્રચારથી લગ્નમાર્ગ જાય છે પણ નિર્મળ અતઃ કરણ હારા સહજ પ્રાપ્ત આત્મસૂઝમ પન્ન સાચા મુમુક્ષુને એ સમજતા વાર ન લાગવી જોઈએ કે જેમ કરોળિયો માખીઓને મપડાવવા જાગુ જ થીને બેને છે તેમ મુગ્ધજનોને પોતાના વાડામાં બાધી રાખવા માટે પી ડે ‘શિષ્યો-અનુયાયીઓ રૂપ માખીઓના શિકાર માટેની એ કેવળ અહુ મમ પ્રેરિત માયાજાળ જ છે

અહુ મમના બીજમાથી જ જેનો ઉદ્દાવ વયો હોય તેવી એ સાધનાના નકારે બને, જે જાતે માપદાયિક મોહના કે અહુના પાશમાં જલ્દ હોય એવા એ માર્ગદર્શકોના આધારે અહુ મુક્તિની મુમુક્ષુની આકાંક્ષા થી રીતે સિદ્ધ થાય ? માટે જ, ‘અધ્યાત્મ કંપદ્રમ’ ગ્રંથના આર્ષદ્રષ્ટા કર્તા શ્રી મુનિસુ દરસૂરિએ મુમુક્ષુને એક પાયાની સાવધાની રાખવાનો

અનુરોધ કરતા કહ્યું છે કે “હે ભાઈ, જો તું તારું દિલ
કંઈકનો હોય તો દષ્ટિરાગ પડે. મરીને તું તુલ્ય શુદ્ધને
ભગ, કાગળ કે કુશુદ્ધના ઉપદેશથી ધર્મ માટે કંઈ મહાત્મ
પ્રયત્ન પણ વિજ્ઞ નથી છે” ૨૪

અતત બહિર્મુખ ગ્રહેતી અને કર્તાભોજનાભાવમા
વહેતી ચિત્તવૃત્તિ અતર્મુખ બને અને, કર્તાભાવનાભાવના
જ્યાને અતર્મમા તુલ્ય ના સીધાવનો ઉદય થાય એ જ મુમુક્ષુની
એક માત્ર જ્ઞાનના રહેલી જોડે જોડે તના બદલે કામના પૂર્તિના
અને ગમ્મિઓ અને નિદ્ધિઓના ઉદ્ભાવનના પ્રલોભક
અપનાઓ મજા આપકને કર્તાભોજનાભાવના ઊંડા વમગોમા
ઘમડી જતી જાનના મુમુક્ષુને ન ખરે - બહેને તે તેના જ
મત પથતુ મહોરુ જોડીને જ ન આવતી હોય

શુ પમદ કર્મો - મનામદ દે ભોલ ?

કતા ભોજનાભાવની નિવૃત્તિ અને અહ મમની વૃત્તિનો
ઉત્કેષ એ શ્રી જિનેશ્વરેવ નિર્દિષ્ટ મવળીયે ચર્ચાતુ લક્ષ્ય
છે, પરંતુ એ જ ક્રિયાકાંડ અને તપસ્યાગના નામે ધર્મ
પ્રવૃત્તિમા પણ અહ મમને આગળ રાખવાની ભલ આપણે
કરી ભેગીએ છીએ, પગિણામે ‘ધર્મ કરી રહ્યા છીએ’ એ જામમા
રહી, વાનવમા તો આપણે એના દ્વારા મોહની જડને જ
વધુ ‘ઠ કરતા રહીએ છીએ

શ્રેયાચીએ એ વિચારવું જોડે કે મત્યુ પછી ‘મારો
પક્ષ’ કયો ? અને, જન્મ પહેલાં હું કયા દિરકા-ગચ્છ -

સ પ્રદાયનો હોતો ? જે પહેલા 'માડુ' નહોતુ, મૃત્યુ પડી
'માડુ' નથી ગ્રહેવાનુ એને વળગીને 'માડુ માડુ' કરીને
મોહને દહ કરવાના ધામા શા કાજે ?

કમદુત અવધાઓમા 'હુ' અને મારાપણનો ભ્રમ
- દેહાત્મભ્રમ - એ નવ અનર્થનુ મૂળ છે, એ ભ્રમના
આધારે જ મોહની આખી બાજી નભે છે ૫ દેહ અર્થાત્
નામ અને રૂપ રો 'હુ' નથી અને એને મળધિન અવસ્થાઓ
એ 'માગી' નથી એ જાતૃત્વભાન એ જ સમ્યગ્દર્શન છે
અમૃત, અનિત્ય પર્યાયો માથે નહિ પણ મૃત, નિત્ય, શાશ્વત
નિજ નિર્મળ સ્વભાવ માથે પોતાની એકતાની પ્રતીતિ
સમક્ષિતનુ કારણ પણ છે અને પરિણામ પણ ૨૬

પ્રેમાર્થીએ મૃતિપદ ઉપર એ કેલગી ગામલુ કે
બાહ્ય ક્રિયાક્રાંતિના ભેદથી આ મધર્મમા ભેદ કપીને દ્વેષ,
નિંદા, કવેશ કે મધનમા ભાગીદાર થવુ એ ધર્મપ્રેમ કે
આત્મવિકાસનુ નહિ, પણ દગિરાગ અને અજ્ઞાનનાનુ અર્થાત્
મનાધનાનુ જ ચિન્હ છે, ગાત ધનુ, પરના વિકલ્પોથી
નિવૃત્ત થવુ શુદ્ધ નામકભાવના કરનુ એ જ હાદશાગીનો
સાર છે, એ જ આત્મધર્મ છે

તો, મુમુક્ષુએ 'જિનાસાની વફાદારી,' 'શાસનરક્ષા'
કે 'પ્રભાવના'ના મોહક મટોગની ઓથે અહુ મમની ચાલી
રહેલી આજની હોડમાથી સવેળા ખરી જઈ, લવજમણને
નિશ્ચિતપણે દૂકાવી દેતા અને વર્તમાન જીવનમાથી પણ

સકુચિતતા, ભય, દીનતા અને તૃષ્ણાને હુગવી અભય
અદ્વેષ અખેદ અને સમતા-સ્વ-સ્વતા-મામર્થ્યની દૈવી સપત્નુ
વગ્દાન આપના પારમાર્થિક મમ્ય-દર્શન - અર્થાત્ આત્મા
તુભવ-ની પ્રાપ્તિ અને વિશુદ્ધિને પોતાના ધર્મજીવનનું
લક્ષ્ય બનાવી, એ દિશામાં અચૂક લડ જતા માયા માધનામાર્ગને
જતમાહુભેર અપનાવી જીવન કૃતાર્થ કરવું કે દષ્ટિરાગનું
ડીકટું પકડી રાખી, દેહના મધ્રમનો ઉચ્છેદ કરવાની દિશામાં
નિર્ણયા મક હજી માડવાની પ્રાપ્ત અણુમોલ તક હાથમાંથી
ચૂરી જવા દેવો? - એ વિશે, હવે કથી દ્વિધામાં રહ્યા વિના,
માયી મમદગી આ છાંયે જ કચી લેવી ઘટે

આ નિર્ણય જે મુમુત્સુ ન લઈ ગએ તેણે મમજવું
કે તેની મુમુત્સા હજી કાચી છે, ઠંકટ મુમુત્સુવાળાને વિલબ
પરવડનો નથી, દષ્ટિરાગ રાખનો પોષાતો નથી મકાન ભડકે
બગી રહ્યું હોય ત્યારે કયાથી બહાર નીકળવું એ વિશે
સાહ લેવા કે વિવાદ કરવા કોઈ રોકાય ખરું? અને,
મકાનના આગમ્મન મુખ્ય દ્વાર વાટે જ બહાર નીકળવાની
મુશ્કિલાણી મવાહ એ અવગર કેડ સાલજો? કે, જ્યાથી
મોકો મજો - લાન ફાડે ત્યાથી, ફાળુનો ય વિલબ કયાં વિના
બહાર દૂની પડે?"

* આમાના ૫૪ ૩૬-૩૮, ૪૫-૪૮ તથા ૫૧-૫૫ લેખકૃત

“આત્મસત્ત્વ અને માધનાપથ ત્રયની ત્રીજી આગતિમાંથી અને ૫૪-૫૫
લેખકૃત “આપો આત્મનિરીક્ષણ કરી ?” માંથી ઉત્તર થયા

પરિચિત્ર

આપણી કાયા

— આત્મજ્ઞાનીની અને ભૌતિક વિજ્ઞાનીની આજે *

વિજ્ઞાનાનો સાધન સાધન મા જેમ જેમ પ્રગતિ કરતો કે જે તેમ તેમ તેનું ચિત્ત ઉત્તરોગર નહીં તે સુ મમતા અને સવેનની અનના માન મધુનજ નદિ રમ મૂલ્ય મ મનર અને સુમનમ મ વે નાઓ પકડવાની દામતા તેનામાં વિકસતી જાય કે એમ કળા એક અવસ્થાએ તે પોતાનું રંગ રમ્ય પે નાં પગ પ્રવિરણ અનેક પનાના પગમળા પૂજા રે - અમલ દા ના રાનિકના શ દોના નીએ તો clouds of swarming energetic particles' એ - અનુભવે કે પોતાના હૃદય નાં એક પાસ કશો કેનિએ નુ વિગ્ન અને નરમ ર્જત થઈ બુદ્ધ એ તથ્ય ભોલિ વિગ્ની મત્રોની ન હથી જાએ , વિગ્નતાનો પ્રગતિ ની સાધક એ તથ્યને પોતાના જનનનભવથી જાણી લે ન મધુન બાયામા કળીએ તો તેને પેતાન ચરીઃ ધુમાળના ગોદા જેવું પે'નુ અને માન અગ્નિ ભા કે ધૂપગનીનાની નીકળતી ધૂમનરમા સર્ગતી શાલખુર આરુણિઓ નમી આ કયામા પે ની ગિય 'નુ ની ભુદ્ધિ કા દકે? એ'એ એ અનુભવતી સાથે અનામકિન અનાયામ આવે

* નેપમ્કૂન આત્મજ્ઞાન અને સાધનાપથ પ્રથમી ત્રીજી આદિતિમા આપેલ પરિચિત્ર (૧૯૧૮-૧૯૨૦)નો મસોષ

છે, જીવનમયે જ નાઈ જાય કે, અને પોતાની જાન, જગત તથા જીવન પ્રયેતી તેની દષ્ટિમા ધરમળતુ પગિવર્તન આવે છે

આપણે એ મામા ય અનુભવ છે કે જે વસ્તુ કે પરિસ્થિતિની ક્ષણિ ના આપણા ચિત્તમા વચી ગઈ હેય તેના પ્રત્ય આપણને ગાઢ આસક્તિ નથી જ મળી, જ્યાં કઈક નિત્યતા-ચિચિગ્નાની સુદ્ધિ હોય છે ત્યાં જ હા મોડને ના અવકાશ મળે છે ઉદાહરણ તરીકે પચીમ રૂપિયાની ફૂંટની માગણી બીજે વિષય કચરાપગીમા નાખી દેતા જરાય આસક્તિ નથી લાગતા, પણ એક રૂપિયાનો નવો ધરો જે અકાસિકા વાપર્યા પછી અમરનાન ફૂંટી જાય તો ? રૂપે ૧ મહિના ચાલશે એવી સુદ્ધિ હોવાના કારણ જ એ રૂડો ફૂંટી જાય કે ત્યારે અતરમા ધક્કો લાગે છે, અર્થાત એની લાજઅગુરના ચિત્તમા રૂપી ન લાગવાથી, તેના પ્રયે આસક્તિ રહે છે

શાસ્ત્રો શાખ પૂરે કે મમ્યગૃહિ આત્માને જગત અર્જનન, ગાનર્વનગ (મધ્યા સમયે આમનમા ના ગા અને સૂર્યકિરણો વડે સર્જના નગ આદિના દરય) તુલ્ય કે અગજા જેનુ ભામે છે (આચાર્ય હરિભદ્રસૂત્ર, યોગદષ્ટિ, સ્તોક ૧૫૮) આ કથનમા મમ્યગૃહિના જગતર્જનનનુ નુ અક્ષરના નિરૂપણ છે કે જગતની નિ મારતાસૂચક માત્ર ઉપમાત્મક વિચાર છે એ ? વિચારો તેમજ આધ્યાત્મિક અનુભૂતિ વિનાના ઉપદેશો મુખ્યા અને અલંકાર નહિ પણ જગતની નિ મારતાસૂચક માત્ર ઉપમાત્મક વિચાર ગા લે છે કિંતુ વાસ્તવમા એ કથનમા આત્માનુસરણુ આત્માઓના ર્જનનુ અર્જન યથાર્થ નિરૂપણ છે

સમાપતિ અર્થાત્ શ્રી આદિત પગમાત્મા માથે અમે નુબૂનિ પામી સમ્યગ્ જનની પ્રાપ્તિ કરનાર જૈન સાધક હો, નિમાનિક (નિર્વાણિક) અરુધામા ફૂંટી મારી 'ઓતાપન્ન' થતો મોદ સાધક હો, કે આત્મ ર્જન પામીને 'રિજ' જનનો હિન્દુ સાધક હો - એ

છે તે આણ્વે આપણી આખ વડે આપણે ને નેઈ નખીએ તો,
આપણી આમવામના પાર્થોની નક્કરતા અત્રેપ થઈ જાવ અને
તેની જગ્યાએ આપણને ગનિલીન રજાઓના જુદાના ગોટોટા જ
માત્ર નજરે ચડે

ભૌતિક વિજ્ઞાની અનેક અટપટા યત્નો દ્વારા સંદાનિત મતે
જે તથ્ય જાણા રકો છે તે નિયમ સંન આધ્યાત્મિક ગ્રાધકન જાન
અનુભવ જાન ઉપનમ્થ થાય છે યોગનિ આચાર્ય હેમચંદ્રસુરિ
મહારાજે ‘યોગશાસ્ત્ર નામના તેમના રચના અતિમ અધ્યાયમાં
જાનઅનુભવનું નિરૂપણ કરનારું છે કે અમનમ્થના પ્રાપ્ત થાય
છે ત્યારે યોગીને સરીર પોતાવી છૂટ પડી ગયું હોય બગી ગયું
હોય, વિનન પાગી ગયું હોય કે જાણે હોય જ નહિ તેવું નાગે છે’
(યોગશાસ્ત્ર પ્રકાશ ૧૨, નોટ ૪૦) એમ જ નેન મતિ આપ્યું
પૂર છે કે આ મર્યાદામ પ ન વિમમનીન મર્યાદાએ ‘બાગો-
હિન્દ્રિયના વિનનો-પણુમ્થજા જોડા આભવમિક જ નાગે છે (આચાર્ય
હરિભસુરિય યોગ ટિ નોટ ૧૬૬) દૂકમા, તેમને સમગ્ર દરમ
જગન ઝાઝાના ની ગ્રાધર્વનગર કે રવખતુ ર બમે છે” (એન
નોટ ૧૫૫/૧૫૭) ફત્ર એમની શવન-ટિ ધગ્મૂળથી પનગઈ
જાય છે

દિપ્પણુ

ભા દ્રષ્ટુર્દગાત્મતા મુક્તિ-દર્શકાત્મ્ય મગધ્રમ ।

— અ યાત્રોપનિષદ મ નયોગ૦, શ્લોક ૫

૩ સાયકેભાર જે એકનો, ગ્રહ તે સુખ માથે

— ઉપાધ્યાય યતોપિન્યથ

(મવામો ગાથાનુ ગ્લનન, ગાથા ૪૦)

૪ જેખીએ માર્ગ સિનનગગનો, જેહ ઉદ્ધમીન પરિણામ રે,

તેમ અણુઝાડના આનીએ પામીમે ગિમ પરમધામ રે

— ઉપાધ્યાય યતોપિન્યથ

(અમતવેનની સ ત્રાપ, ગાથા ૨૮)

મુલત્તણુના સગ, સગા જેવ ઘહિક્ષિયા ।

મુનિના શ્રાવણા ચ, ધ્યાનયોગાર્થમીરતા ॥

— ઉપમિનિ, પ્ર૦ ૮ શ્લોક ૭૨૬

ભારીરોગદ્વંદ્વા કુરનામદ્વર્કા ક્રિયા સગ ।

દેહસ્થેશ લમસે, કમ્માપ્સિ તત્ત્વ પુનરામામ્ ॥

— અધ્યાત્મ ક પુ પ, અ૦ ૧૧, શ્લોક ૧૪

ઉપાધ્યાય યતોપિન્યથ (મમાધિનનક, દુહો ૮૩)

સ્વાસ્થ્યત ગત્ત ધમાડય મગમદ્ગિજિનોત્તમ ।

ય સમાલયમાનો હિ, ન મગ્ગદ્ ભવસાગર ॥

મગ્ગ સગ્ગ શૌચ, બ્રહ્માર્કિચનના તપ ।

ધ્યાનિનાર્દમમુનુતા મુન્નિશ્ચ દશવા સ તુ ॥

— આચાર્ય હેમચંદ્રસુરિશ્ચ

(યોગશાસ્ત્ર પ્રમસ ૪, શ્લોક ૬૨-૬૩)

છે તે આયુષ્યો આપ િ આપ વડે આપમે તો જોઈ રાખીએ તો, આપણી આમખામના પદ્ધતીની નક્કરતા અને પથ જાણ અને તેની જ સાથે આપણને ગનિતીન રજકલાના સુહાસ ગોઠગોઠ જ માત્ર નજરે ચડે’

ભૌતિક વિજ્ઞાની અનેક અટપટા યત્નો દ્વારા સૈદ્ધાન્તિક સ્તરે જે તથ્ય જાણી રહ્યો છે તે તથ્યનું જન અધ્યાત્મિક આધકર્ષ જાન અનુભવ ઠા। ઉપનયન થય જ યોગનિ આચાર્ય ત્મચત્સુરિ મહારાજે યોગશાસ્ત્ર નામના લેખના અંતમાં જ નિમિ અધ્યાયમાં જાનઅનુભવનું નિરૂપણ કરતા કહ્યું છે કે ‘અમનચક્રના પ્રાપ્ત થાય છે ત્યાર માં પીને તરીકે પોનાથી છટું પડી ગયું હોય બગી ગયું હોય, નિનન પામી ગયું હોય કે જાણે હોય જ નહિ તેવું લાગે છે’ (યોગશાસ્ત્ર પ્રાશ ૧૨ શ્લોક ૪૨) એ અંત જૈન મતિ આપ પૂરે ■ કે આત્મજીન સંપન્ન નિમમશીન મહાનુભાવોને ‘મોગો-ઈન્દ્રિયનો નિરસા-પણ અગળા જેવા આભાસિક જ લાગે છે (આચાર્ય હરિભદ્રસિંહ યોગદર્શિ શ્લોક ૧૬૬) દુઃખમાં લેખને સમગ્ર દૃશ્ય જગત ઝાંઝનાના નીચ, ગાધર્નનર ૨ રવખનુ ૪ આમે છે’ (એજન શ્લોક ૧૫૫/૧૫૭) ફક્ત એમની ઉવન-દિ વસ્તુગથી પનદાર્થ જાય છે

૬૫૭

૩ દ્રવ્યગામ્ના મુક્તિ-દરેકામ્ય મરમ્રમ ।

— અધ્યાત્મોપનિષદ નાનયોગ૦, સ્તોક ૫

૪ સમ્યક્ જાણે એકેનો, અહિં તે સુખ આવે

— ઉપાધ્યાય યોગવિજયશ્ચ

(સત્યાના ગાથાનુ ગ્નનન, ગાથા ૪૨)

૫ જ્યાંએ માર્ગ સિવતગતનો, જોઈ ઉત્તમીન પરિણામ રે,
તેજ અજાડેના આત્માએ પામીએ જિન પરમધામ રે

— ઉપાધ્યાય યોગવિજયશ્ચ

(અમનવેનનો સત્યામ, ગાથા ૨૮)

મુક્તિભાગા સર, સગા ચેર વહિવિધ્યા ।

મુક્તિના આરણ્ય નવ, ધ્યાનયોગાર્ધમાર્ગતા ॥

— ઉપનિષિ, પ્ર૦ ૮ સ્તોક ૭૦ :

મારોમરોગદુઃખ કુર્વન્નાશ્વર્કા ક્રિયા સગા ।

દેહકંથ લખસે, કર્મપાપ્યમિ નર પુનરાનામ ॥

— અધ્યાત્મ કૃષ્ણ, અ૦ ૧૧, સ્તોક ૧૪

ઉપાધ્યાય યોગવિજયશ્ચ (સમ્પ્રદાયિક, ફૂલો ૬૩)

સ્વાત્મત ત્વઃ ધમાડય મગરદિર્જિનોત્તમ ।

૫ સમાચરમાનો હિ, ન મજ્જન્ મરમાગરે ॥

સયમ મૂઝવે ચૌચ, પ્રહારકિચનતા તપ ।

ક્ષાંતિમદેવમુક્તિ મુક્તિચ રગધા મ જ ॥

— આચાર્ય દેવમયદસરિશ્ચ

(યોગશાસ્ત્ર, નમશ ૮, સ્તોક ૮૨-૮૩)

२२ गताश्चोनाशयान् यथेष्टास्तथै भद्र निजान् परान् वा ।
भवति निशा सुगुणान् भवतः, गिराय गुडान् गुम्दयमान् ॥
— अध्यात्म क.पु.म. अ० १२ श्लोक ४

२३ किं वृणा न्ह जह जह रागासा लम् विजिज्जति ।
तह तह परहिणर, एमा आणा जिजिगणम ॥
— उपेक्ष अ. गाथा २०१

२४ फणाश्चथा स्यु कुगुम्दयमान् कृता हि धनायमर्पह मूयमा ।
तत् दृष्टिराग परिसुच्य मद्र ह, गुम् विगुड भव चोन्ताप्यसि ॥
— अध्यात्म क.पु.म. अ० १२ श्लोक ५
आ. म. दर्भभा प्रभुन अध्यायन शब्दात्मना द्रोक्ष्य
श्लोक (१ धी १०) भुभुभुभु भवतीति ७

२५ य फमज्जा माया परणाय नयेन चामना मिता ।
तत्रात्माऽमिनिवेशाऽहकारोऽह यथा नृपति ॥
ममाहकार नामानी सनायी तौ च तमुनी ।
यथायत्त सुदुमदो माहवूह प्रयतन ॥
— ज्ञानानु ॥ सन अ. १ श्लोक १३ १५

६ अ गुडात्मनमगाह गुडमान गुणा मन ।
नामऽह न ममा य चान्ता माहोन्मसुव्यगम् ॥
— सनसा ७ भोत यागाष्टक श्लोक २

व ये पयायेष निरतास्तं ह्यसमयस्थिता ।
आत्मस्वभावाणिष्टाना प्रया ससमयस्थिति ॥
— अध्यात्मपत्रि १६ ग. न. श्लोक २६

६ परायकनो जीव मि तादृष्टि भवति ।
— भो ७, परमात्मप्रभस श्लोक ७७

शुद्ध धर्मभाग^{*}

- धर्म धर्म तो मन कहे, पर समझे ना कोय,
निर्मल मन का आचरन, धर्म कहिजे सोय १
- धरम न हिंदु बौद्ध है, धरम न मुस्लिम जैन,
धरम चित्त की शुद्धता, करुणा सेवा प्यार २
- मैला मन चचठ रहे, रहे व्यथा से चूर,
मन निर्मल हो जाय तो, शान्ति भरे भरपूर ३
- जिस पथ पर चलते हुवे, मन निर्मल हो जाय,
वह पथ ही कन्याण पथ, धर्म पथ कहलाय ४
- यही धरम की परख हे, यही धरम का माप,
जीवन म धारण किये, दूर होय सताप ५
- तूटे सारी मन्थियाँ, जागे धरम का ज्ञान,
शुद्ध धरम का शांतिपथ, संप्रदाय से दूर ६

* विषयनाथार्थ श्री गोप-अश्रुत 'दोह-धरम के' भाषी स्रष्टवित.

- में मैं मैं ही ज म का, जग मृत्यु का मूठ,
 ममकार मिट बिना, मिट न भवभय रूठ ७
- तृष्णा जहसे खोद रर, अनासक्त हो जाय,
 भवनधन से छूटन का, अ य न कोट उपाय ८
- सुखर दोनो एरमे, मान और अपमान,
 जिस दिन यह समता मिल, उम दिन ही कल्याण ९
- सुग आए नाच नहा, दु ख आए नहा रोय,
 एसा समतामान ही, धर्म बिहारी होय १०
- समता चित्त का धरम है, स्थिर स्वधर्म हो जाय,
 तो जीवन सुख गानि मे, मगन से भर जाय ११
- समतामयी विपर्यया, शुद्ध जागरण जोय,
 रिपयों से अविचल रह, होय मुक्ति संयोग १२
- अतर की आग रुक, प्रना जागे अनत,
 विपर्यया के तज से, पिघल दु ग तुत १३
- दुर्लभ जावन मनुज का, दुर्लभ सत मिलाप,
 धनभाग दोनो मिल, दूर करे भगताप १४

૧૬ મુલતી આગામી જિલ્લો

કયા ? - કયા ?

અન્ય પ્રદેશો ગોચરગણના મતચલન હેઠળ આવતી
જો તેને માલમા હાથ નામ કેન્દ્રો છે

૧૬-

૧. ૨૫૬,

જિલ્લા વિશ્વ વિશ્વપાઠ,

૧ - ગેરિ,

ફેબ્રુઆરી (વિ/૦ પ્રાંતિક)

૧. ૭-૪૦૦ ૪૫૩

૨. અમી ઉપાધી મંડળ,

૧૧, મોનમર / મોની,

ફેબ્રુઆરી, આર્થિક પ્રાંત - ૧૦૦ ૮૭૩

૩. શ્રી સમાગમ પ્ર મુદ્દા,

૨/૧ એ, આર્થિક પ્રાંત,

૪૫૫૫૫, ના/પ્રાંત - ૩૦૨ ૦૦૧

અવારનવાર વિદેશમાં પણ તેમની જિલ્લા ચોક્કસ છે,
આગામી જિલ્લા કયા ? - કયા ? છે તેની માલિની
તથા અન્ય વિદેશ અને પ્રદેશપત્ર ઉપરથી નરનામેથી
મળી શકશે

વિદેશોમા વિપચયના

વિદેશોમા હાલ સિપરનાના મે કે નો એક છોને કમા અને બીજી કેનિફોનિયા (અમેરિકા) માં કે અને ત્રીજી ઓસ્ટ્રેલિયામા આકાર લઈ રહ્યું છે. પશ્ચિમમા અયત પશ્ચુ કેનો ક્રિમા મર્ધ રજ્યા [ ] વિદેશોમા આ કે ઓમા તેમજ અન્યન સિમિરોનુ આયોજન થાય છે ત્યાં સામાયન મારા ઉદ્ધિનિ અને નાન કેસમેન આદિ વિપચયનાચાર્યો સિમિરોનુ પથ નિ કર છે પ્રમગોપાત્ત ગોય કાણની સિમિરો પશ્ચુ ત્યાં નાગ્નન કે નગમત્ત ફર મિને મેમ્ફ મે સિમિર તો ક્યાક ને કનાક યાગ્નાં જ હું છે વિદેશોમા મેલ્લના સિમિરોની માહિતી પ્રવેગ છવાઈ અગે મપક

- 1 Splatts House, Heddington near Calne,
Wiltshire England
Telephone 0380-850238
- 2 Vipassana Newsletter,
P O Box 9426 Berkeley
California - 94769 U S A
- 3 Vipassana Foundation P O Box 1685,
North Sidney 2060 Australia
Telephone 977-4950

તમારા મનની

કોઈ શકા, ગૂચ કે મૂઝવણનું સમાધાન
આ પુસ્તિકા દ્વારા
થયું ?

તમે નિશક બન્યા હો તો,
તમારા પ્રિય સ્વજનો, મિત્રો અને પરિચિનોના હાથમા પણ
આ પુસ્તિકા મૂકી
કોઈકને શુદ્ધધર્મની પ્રાપ્તિના
નિમિત્ત બનો

શક્તિ પહોંચતી હોય તો
તમારા વર્તુળમા
પુસ્તિકા છૂટે હાથે વહેચો
નહિતર,
ઓછામા ઓછા દશ મુમુક્ષુઓના હાથમા
તો એ મૂકો જ

સર્વ દાનોમા જ્ઞાનદાન શ્રેષ્ઠ દાન છે
એ અક્ષય પુણ્ય પર પરા સર્જે છે
એટલું જ નહિ,
તમારી પ્રજ્ઞાને પુષ્ટ કરે એવા સ યોગો પણ
તે સર્જે છે

વિદેશોમા વિપશ્યના

વિદેશોમા જોન વિપશ્યનાના મે કે જે એક છાત્ર હતા અને બીજી કેનિફોર્નિયા (અમેરિકા) માં છે અને, ત્રીજી ઓસ્ટ્રેલિયામાં આકાર લઈ ગયું છે પશ્ચિમમાં અયન પાશુ કેન્દ્રો હતા અર્થ રત્ના છે વિદેશોમાં આ કે હોમા તેમજ અયન શિમિરોનું આયોજન થાય છે ત્યાં મામા યન મારા ઉગ્ર દિન અંગે જોડોન કે લમેન આદિ વિપશ્યનાચાર્યો શિમિરોનું પથ ના કરે છે પ્રમજોપાત ગોપ કાજની શિમિરો પત્ર ત્યાં મારાનું જે લગભગ ૩ મહિને એકાદમે શિમિરો તો કયાક ને કયાક ચેતવતો જ રહ્યો છે વિદેશોમાં ચેતવતો શિમિરોની માહિતી પ્રવેગ ત્યાં અંગે અપકર

- 1 Splatts House, Healdington, near Calne,
Wiltshire England
Telephone 0380-850238
- 2 Vipassana Newsletter
P O Box 9426 Berkeley
California - 94769 U S A
- 3 Vipassana Foundation P O Box 1685,
North Sidney 2060 Australia
Telephone 977-4950

તમારા મનની

કોઈ શકા, ગૂચ કે મૂઝવણનું સમાધાન

આ પુસ્તિકા દ્વારા

થયું ?

તમે નિશક બન્યા હો તો,

તમારા પ્રિય સ્વજનો, મિત્રો અને પરિચિનોના હાથમાં પણ

આ પુસ્તિકા મૂકી

કોઈને ગુદ્ધધર્મની પ્રાપ્તિના

નિમિત્ત બનો

શક્તિ પહોંચતી હોય તો

તમારા વર્તુળમાં

પુસ્તિકા છૂટે હાથે વહેચો

નહિતર,

ઓછામાં ઓછા દશ ગુણગુણના હાથમાં

તો એ મૂકો જ

સવ દાનોમાં જ્ઞાનદાન શ્રેષ્ઠ દાન છે

એ અક્ષય પુણ્ય પર પરા મન છે

એવું જ નહિ,

તમારી પ્રજ્ઞાને પુટ કંઠે એવા સ યોગો પણ

તે સજે છે

આ પુસ્તિકા કયાથી મેળવશો ?

- મુબર્ક** * નવભારત આદિત્ય મંદિર
૧૬૭ પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ મુબર્ક-૪૦૦ ૦૦૨
- મદુના** * શ્રી હીરજી ધરોડ C/O જનન ટેલિગ્રાફ સ
૮/૧, એમ. કે. વેન, પો. બો. ૩૨
મદુરાઈ (તામીલનાડુ)-૬૨૫ ૦૦૧
- અમ નાદ** * ગૂર્જર સાહિત્ય ભવન
રતનપોળી નંદે અમલવાલ-૩૮૦ ૦૦૧
- * નવભારત આદિત્ય મંદિર
મહાવીર સ્વામીના દહેગમર પામે
ગાંધી માર્ગ અમલા -૬૮૦ ૦૦૧
- * શ્રીમદ્ રાજ્ય પાટણગા
પ્રાણાના મોડેલે હાલે ૫ અલાઈની પોળ
ધી કોંગ રોડ અમલા -૩૮૦ ૦૦૧
- કમ્બ** * વિદ્યાર્થી વસ્તુ ભંડાર
વાલિનાવાડ બુજ (કચ્છ)-૭૦ ૦૦૧
- પાથીતાલા** * સામયિક હીં સાદ
૨૫ નિરાસ મે,
પાથીતાલા (સૌરાષ્ટ્ર)-૩૬૪ ૨૭૦
- પ્રમશ** પામથી એક મ મની પચાસ કે તેથી વધુ નમન ખરીદનારને
૨૦% વજતરનો નાભ મળી શકે

પ્રકાશક

હીરજી હસમજી ગાવા	મેમજી સામજી ગાવા
૮/૧૦ અનતીપ એમર્મ,	ઓ/૮ એમ ગોતમ મોઆયી
૨૭૩/૭૭ વરગી નાથ સ્ટ્રીટ,	હાજી માપુ રોડ મનાડ (પૂર્વ)
મુબર્ક-૪૦૦ ૦૦૮	મુબર્ક-૪૦૦ ૦૬૪
ફોન ૩૨૬૧૪૦, ૩૪૨૪૩૫	ફોન ૬૬૪૧ ૮૬

મુમુક્ષુઓએ પઠનીય પુસ્તકો

ધર્મ જીવન જીવે સી રુઝ

[પ્રમશક સિયાજી ઉચા ખિન મેમોરિસ ટ્રસ્ટ, મનર્ધ-૨૩]
વિપશ્યનાવાર્ધ હોઠ મનાગયણ ગાય-મના લેખો-પ્રવચનોનું
શ્રી સ્વબ્રહ્મ રામએ કરેલું મકન

*
THE QUIET MIND

by John E Coleman

[પ્રમશક Rider & Co, London]

લેખક - અમેરિકાની મીઠ આઈઠ એ મધ્યન એક વમના
શુભચર - શાંતિની શોધ કરના પોત વિપશ્યના માનના સુધી કઈ ગીને
પહોંચ્યા અને તેની મકળ માધના કરીને મિરાજી ઉચા-ખિન દ્વારા
વિપશ્યનાવાર્ધ તરીકે ધર્મ ગીને નિનુક્ત થયા તેનો આત્મચાત્મ અહવાલ

*

દુહા શ્રદ્ધમના, ભાગ ૧, ૨

શ્રી ગોવિન્દકૃત હૃદયોનો મન

મ આદ્ય મુનિ શ્રી વિનો ચંદ્ર

[પ્રાપ્તિગ્ધાન શ્રી આઠ જૈન મધ પોસ્ટ ટાપી - કચ્છ (ગુજરાત)]

આપણે આત્મનિરીક્ષણ કરીશું ?

માધનાનું હૃદય

આત્મજ્ઞાન અને માધનાપથ

લેખક મુનિ શ્રી અમરેન્દ્રવિશ્વજી

[પ્રમશક ગૂર્જર અથર્વ મયાન ગામીમાર્ગ, અમવાદ]
યોગમાર્ગની રુચિશાળા પ્રયત્ન વિચારગીન મુમુક્ષુઓ પરિચીલન
કરના ગોચ્ય નણ અવસ્તો

આપણે આશ્ચર્યનિર્માણ કરીશું ?

ۛۛ ۛۛ ۛۛۛۛۛ

பிழை அடங்கிய பிழை

અ પલ ઉપાસક તીર છે માથકે તે અ પવનો પર્મની દીપિ
 ચર્મ પગી તે નરેણ અ પવો પર્મિકે ઝમે તે પવ મેલમે શુ
 પર્મિકે અવો શુ તે પલ અવો ન પલ રસનવ અ અવે અવ
 ખીલ અવે પ્રમોતુ પુ ર મુતિપીએ અ પુ વરમ નરેણ અવે
 મુપપ નિરવજુ કપુ છે રજવ પર્મ અ રજવ પર્મિકે અવ
 અમગત અવજ રજી મુ ન રમ અવે અવ પર્મિકે અવ
 તનુ શુરેણ રજવ અવ પુનકન રજી પવે અવ ન

২৭ নং প্রকল্প ২০০৭-১২-১৩১৪ ৭১ নং নং নং নং নং ৭১
 ২৭ নং প্রকল্প ২০০৭-১২-১৩১৪ ৭১ নং নং নং নং ৭১
 ২৭ নং প্রকল্প ২০০৭-১২-১৩১৪ ৭১ নং নং নং নং ৭১

१५१ २३

— ૫૫૧ — અનિષ્ઠા

[illegible]

જાપણ - આચાર્ય શ્રી રિજિયાર્શિ-તમશિરી

[illegible]

અનર ડી એચિયે બાનાવવાનું ન રહી તેમ પ્રમુખે
તમને મારપાઈ જાણે તમને અપમાની તમની અજ્ઞતા તથા
સુદ્ધ મારા અને બાનાવે શીશીથી નુ મુખ નાં છે

३५८

-આ તાલુકાના ધોનિયદમુદિ ૭

આત્મજ્ઞાન અને સાધનાપથ

ત્રીજી સંવર્ધિત આવૃત્તિ

પૃષ્ઠ ક્રમાંક ૨૫૮+૩૨

આધ્યાત્મિક સાધનાની દૃષ્ટિએ વિચારાયેલા જ્ઞાનના નણા પ્રકારો-શ્રુત, ચિંતા અને ભાવના-અને તેની પ્રાપ્તિના ઉપાયો-આગમ, યુક્તિ અને અનુભવ-નું વિશદ વિશ્લેષણ કરી, લેખકશ્રીએ આ ગ્રંથના પૂર્વાર્ધમાં શ્રુતજ્ઞાનથી અનુભૂતિ સુધીના માર્ગની રૌદ્રાન્તિક ભૂમિકા સ્પષ્ટ કરીને, ઉત્તરાર્ધમાં એકાગ્રતા, ધ્યાન, અતર્ક્યતા અને સાદીભાવની માધના વિષયક વ્યવહારુ-પ્રેક્ટિકલ-માર્ગદર્શન આપ્યું છે.

આધ્યાત્મિક સાધના કરનારને માટે આ એક અમૂલ્ય પુસ્તક છે.
અમદાવાદ, ૭ - ડૉ. કુમારપાળ દેસાઈ

પુસ્તક ખડુ ગમ્યુ જુદી જુદી પદ્ધતિઓનો સીકાર અને સમજૂતી, વ્યવહારુ માર્ગદર્શન અને સ્પષ્ટ સૌની-એ એના વિશેષ લક્ષણો છે.

અમદાવાદ, ૯ - કાશિર વાલેસ્ક

અનેક દૃષ્ટિએ પુસ્તક સુદર અને ઉપયોગી છે આત્મસાધનાના ક્ષેત્રમાં પ્રવેશ કરવાની ઝખનાવાળા મુમુક્ષુઓ તેમજ નવસાધકો માટે તો એ એક Standard hand book-ભાવે ઉપયોગી અને પ્રમાણભૂત માર્ગદર્શિકા-ની ગરજ સારે એવું જન્મ્યું છે એટલું જ નહિ, સાધનામાં ઠીક ઠીક આગળ વધવાને માટે પણ તે એક મૂલ્યવાન કે એક ઉપયોગી નથી આત્મચિંતનને સ્પષ્ટ કરવામાં તેમજ ચિંતનની ક્ષિતિએ વિસ્તારવામાં સહાયક થાય એની પુષ્કળ મામત્રી એમાં પડી છે અને તે કેટલું મહત્વમાં લાવવું તો આ ગ્રંથની મોટી ખૂબી છે.

રાષ્ટ્રીયશાળા, રાજકોટ - વજુભાઈ શાહ

સાધના અને આત્મજ્ઞાન વિશે આટલો તત્ત્વસ્પર્શી અભ્યાસ, વિશદ જણાવટ અને વિષય અંગે દરેક મીઠકને મ્વાભાવિક જિભા થતા પ્રશ્નોનું આટલું સુદર નિરૂપણ મારા વાચકમાં આજસુધી આવ્યું નથી.
અમદાવાદ, ૮ - જર્જેટીસ ટી. યુ. મહેતા,

હાઈકોર્ટ જજ

આપણે આત્મનિરીક્ષણ કરીશું ?

પૃષ્ઠ ૭૦ ૧૭૦+૧૬

ક્રિમત સાડાબાર રૂપિયા

આપણે ઉપાસક છીએ કે સાધક ? આપણને ધર્મની પ્રાપ્તિ માર્ગ છે ખરી ? ખરખર આપણે ધાર્મિક છીએ ? ધર્મ એટલે શું ? ધાર્મિકતા એટલે શું ? ધર્મ અને સાધનાને લગતા આ અને આવા બીજા અનેક પ્રશ્નોનું પૂરું મુનિત્રીએ આ પુસ્તકમાં સુરેખ અને સુસ્પષ્ટ નિરૂપણ કર્યું છે. કહેવાના ધર્મ અને કહનાતી ધાર્મિકતાના અચળાને અગ્રણી કરીને સાચો ધર્મ અને સાચી ધાર્મિકતા કયા છે તેનું સુરેખ દર્શન આ પુસ્તકના પાને પાને થાય છે.

સ્વામીશ્રીનું આ પુસ્તક દુનિયાની તમામ ભાષાઓમાં અપાનવુ જોઈ એ વિશ્વના મહાન ચિંતકોના પુસ્તકોની હરોળમાં ઉભું ગમે તેવું આ પુસ્તક છે.

મુબાઈ ૭૭

—અનન્દ આલોવાન

सायना जगत म नयी जागति पदा करनेवाली किताब है । मेरे प्रिय मुनि इस पुस्तक को बड़े उत्साह से पढ़ रहे हैं । इसी पुस्तकों का प्रचार एवं प्रसार अति आवश्यक है । तमी मनुष्य म (नन सच म) नयी चेन्ना सचार हायी ।

જોધપુર

—આચાર્ય શ્રી વિજયદિન્દ્રદિન્નસુમિત્રી

તમામ લખેનું આત્મનિરીક્ષણ કરીશું ? —એ પુસ્તક વાની રસો છે. લખાણ મરગ મચોટ આ વિચિત્રસંખર છે. આરે જ અનુભવનીતરતુ માખજુ કે પ્રત્યેક વાક્ય-પ્રત્યેક શબ્દ આનંદસ્રવ જગાડે. આત્માને જાગૃત કરી સ્પર્શી બન તેણ છે. પુન પુન હું એ પ્રશ્નને વાસુ છું.

અતરની અધિઓ ભેગી નાખે તેવું હદનેગી તેમ લખ્યું છે. તમારા હૃદયમાં જિભાએ અતમત્વ સ્પર્શતી તમારી રજૂઆત તથા સુદ મગ્ન અને નમોટ રાંતીથી હું મુવ મથો છું.

મુમઈ

—આચાર્ય શ્રી કીર્તિચંદ્રસુરિશ

આત્મજ્ઞાન અને સાધનાપથ

ગ્રીષ્મ મરવિંદ આવૃત્તિ

પૃષ્ઠ નંબર ૩૫૮+૩૨

આધ્યાત્મિક સાધનાની દૃષ્ટિએ વિચારાયેલા જ્ઞાનના ત્રણ પ્રકારો-શ્રુત, ચિતા અને ભાવના-અને તેની પ્રાપ્તિના ઉપાયો-આગમ, યુક્તિ અને અનુભવ-નું વિશદ વિસ્તેષણ કરી, લેખકશ્રીએ આ ગ્રંથના પૂર્વાર્ધમાં શ્રુતમાનથી અનુભૂતિ સુધીના માર્ગની મૈદાનિક જમિન સ્પષ્ટ કરીને, ઉત્તરાર્ધમાં એકાગ્રતા, ધ્યાન, અનર્મખતા અને આસીશાવની સાધના વિષયક વ્યવસ્થિત-પ્રેક્ટિકલ-માર્ગદર્શન આપ્યું છે

*

આધ્યાત્મિક સાધના કરનારને માટે આ એક અમૂલ્ય પુસ્તક છે
અમ ૧૯૮૦, ૭ -ડૉ. કુમારપાળ દેમાઈ

પુસ્તક બહુ ગમ્યુ જુદી જુદી પદ્ધતિઓનો સ્વીકાર અને સમજૂતી, વ્યવસ્થિત માર્ગદર્શન અને સ્પષ્ટ રીતી-એ એના વિશેષ લક્ષણ છે

અમ ૧૯૮૦, ૮ -શ્રીવર વાલેસ

અનેક દૃષ્ટિએ પુસ્તક સુર અને ઉપયોગી છે આ મસાધનાના ક્ષેત્રમાં પ્રવેશ કરવાની અખનાવાળા મુમુક્ષુઓ તેમજ નવમાધકો માટે તો એ એક Standard hand book-ભારે ઉપયોગી અને પ્રમાણભૂત માર્ગદર્શિકા-ની ગરજ આરે એવું જન્યુ છે, એટલું જ નહિ, સાધનામાં ઠીક ઠીક આગળ વધેનારે માટે પણ તે એક મૂલ્યવાન છે એક ઉપયોગી નથી આત્મચિંતનને સ્પષ્ટ કરવામાં તેમજ ચિંતનની ક્ષિતિને વિસ્તારવામાં મદાયક થાય એની પુષ્ટિ મામત્રી એમાં પડી છે અને તે બદલુ મહેપમાં લાવવ તો આ ગ્રંથની મોટી ખૂબી છે

રાષ્ટ્રીયશાળા, રાજકોટ -વજુભાઈ શાહ

સાધના અને આત્મજ્ઞાન વિશે આટલો તત્ત્વસ્પર્શી અભ્યાસ, વિશદ હજીવટ અને વિષય અંગે દરેક અધકને સ્વાભાવિક ઊભા થતા પ્રશ્નોનું આટલું સુસ્થ નિરૂપણ મારા વાચકમાં આજસુધી આવ્યું નથી

અમ ૧૯૮૬, ૬ -જેમ્સ ટી. યુ. મહેતા, હાઈકોર્ટ જજ

વિજ્ઞાન અને અધ્યાત્મ

આવૃત્તિ ત્રીજી પૃષ્ઠ મી ૭૮+૧૬ પ્રિમન ચાર રૂપિયા

વિજ્ઞાન પર નિગ ધરાવતી યુવા પેઢીની-આત્માનુ અસ્તિત્વ પુનર્જન્મ પરનો અને કર્મ જેવી ધર્મશ્રદ્ધાની પાયાબૂત વાતો અંગેની જિજ્ઞાસાને આધુનિક વૈજ્ઞાનિક સંશોધનોના આનોડ વડે મતોપત્તુ, પ્રતીતિપર ગૌરીમે લખાયેલું, પ્રયેક ધરમા સમાવવા જેવું એક અમૂલ્ય પુસ્તક

અજ્ઞતા નવા વિચાર પામેલા કોનેજિવનો અને મોં કોઈને તે ધર્મ-અધ્યાત્મ-યોગના માર્ગની શ્રદ્ધા ધરવા માટે પ્રવેશદ્વાર સમાન છે અમૂલ્ય પ્રેમ કે એમ કહું તો અનિશ્ચયિત નથી બોરીવલી મુંબઈ

— રીરંડ ટીં ઢોગી

ઠાકુ અને તનરૂપર્ણ જ્ઞાન અને જ્ઞાપા પરનું પ્રમુલ્ય પુસ્તક વાચીને ઠીએ મૂકા પડી પણ મનનો કમલ મક્તુ નથી મનમા જાગા અમન મુધી ચિત્તનના ચક્રો ગતિમાન કરી મૂકે છે એન ય શુ રાસાત્મિક પ્રક્રિયાઓ ઠી નોપજ છે ? પ્રકરણ અમાધાગણુ ચિત્તનપૂર્ણ

ભુલ (૨૨૭)

— મહેન્દ્રપ્રસાદ રેં બુચ

એ નિર્મિત ક કે જ્ઞાનુ વાચન ધર્મના અધ્યાત્મોમા વિશ્વાસ ન ધરાવનાર વ્યક્તિઓને પણ જીવનમા ઠીતિક અને આધ્યાત્મિક મૂલ્યોની આવરણ અગે નવેમરથી વિચાર કરતી કરી મૂકશે

અમલાવાદ

— જેઠાલાલ સીં શાહ

સાધનાનુ દૈય

પૃષ્ઠ કાઉન ૮૨

ધ્યાનમાધનાનો પુનરુદ્ધાર કરવાની મનનીય ગુણુઆન કરતી આ પુસ્તિકામા મહારાજશ્રીની ચિત્તનમજા પ્રોત્ત રૌરીમા, નિશ્ચય વ્યવહારની તનરૂપર્ણ સમીક્ષા માથે જ્ઞાન અને ક્રિયાનુ હાર્દ સ્ફુટ થતુ વાચક અનુભવમે

અચિત-ચિતામણિ નવકાર

ચોથી આવૃત્તિ પૃષ્ઠ ૬૦ કિંમત બે રૂપિયા

શ્રી નવકાર મહામંત્રના અચિત્ય પ્રભાવની પ્રતીતિ કરાવતું
વર્તમાન કાળનું એક જ્વનત ઉત્કરણ ટાકી, નવમંત્રની મફત
સાધનાના મહત્વના અગ્રે વિષ મુનિત્રીએ આપેલું અનોખું
માર્ગદર્શન

*

કથાપ્રમગ નો મુદ્ર છે જ પણ મહાગજશ્રીએ કરેલ સમા
લોચના-વિશ્લેષણ વાડુ જ મુદ્ર, અભ્યાસપાત્ર અને જ્વન જ્વવામાં
ઉપકારક થઈ પડે તેવું છે

અમ ૧૯૬૭-૭

-શાનિલાલ મગનલાલ માઠે બાકર

કેવળ અધ્યક્ષા કે ચમકારની દૃષ્ટિએ નહિ પણ નવકાર
સાધનાની માત્રી પ્રક્રિયા, જે આવી રજૂ કરવામાં આવી છે એથી,
આવા પુસ્તકોની અપેક્ષાએ આ નાનકડી પુસ્તિકાએ પોતાનું લૈશિષ્ટ્ય
રજુ કર્યું છે અને તે સાચી જ્વનદૃષ્ટિ આપે છે

મોહ

-રતિભાઈ મણતભાઈ શાહ

‘અચિત્ત ચિતામણિ નમસ્કાર’ અદ્ભુત હૈ । સરલ ભાષા, સુશ્લેષ
રૂપક, સ્વીય ઉપમાદ, તથા સંગોપરા જીવંત અનુમાન પાઠક કો તહ
સમ દેતે હૈ, જો ઉમરે લિખ કલ્પનાતીત હૈ । હિન્દી મે હસકા આના
જરૂરી હૈ । ઉપકારક હૈ ।

શંદીર

- ડા॰ નેમીચંદ્ર જન

સંપાદક ‘સૌર્યક’ માસિક

‘અચિત્ત ચિતામણિ નમસ્કાર’ એક અચેત્ત સ્વેચ્છા, પ્રકર ઓર
પદ્ધતિ કૃતિ હૈ ।

વીકાનેર

- અમરચંદ નાથો

મુનિશ્રી અમરેન્દ્રવિજયજીના દર્શન સત્ત્વ ગ અર્થે
 જહારગામથી વલસાડ જનારા દર્શનાર્થીઓ-જિજ્ઞાસુઓ
 એ નોંધ લે કે દર મહિનાની એકથી બાર તારીખ દરમ્યાન
 તેઓશ્રી બહુધા કોઈ સાથે વાર્તાલાપ કરતા નથી, તે પછીના
 દિવસોએ પણ જાપોરે બાર વાગ્યા પછી જ તેઓશ્રી યથાવકાએ
 મળી શકશે એમ સમજીને જ વલસાડનો કાર્યક્રમ ગોડવો,
 જેથી, પોતાને નિરાશ થવું ન પડે તેમજ મહારાજશ્રીના
 નિત્યક્રમમાં વિશેષ અલ્પ રહે.

